

ج نوٲرٲك فرخه گهٲ به هه شه؟

منتدی اقرأ التقافی

www.iqra.afsamontada.com

نوسٲنی
عبدالملك القاسم

وه رگٲرانی
باوکی محمد

چاپی دووم

۱۴۲۰ کوچٲ

۲۰۰۹ زایینی

لتحميل كتب متنوعة راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

ببؤة ابدنا لندنا جودها كتيب سه وناى: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

براي دانلود كتابهاى مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.afilamontada.com

نرخه‌کھی به‌هه‌شت

پیش‌ه‌کی

برای نازیز به‌شی دووه‌می زنجیره‌ی « ئیمه هاوشانی نه‌وان نین » له ژیر ناو‌نیشانی (نرخه‌گه‌ی به‌هه‌شنه) له‌بهر ده‌ستت دایه که باس له باب‌ه‌تیکی گرتگ دمکات نه‌ویش (نوئیزه)، که‌هه‌ندی که‌س رۆ‌چون تییدا هه‌ندیکیش به‌هیج له‌بهر چاویان گرتوو ه‌شت گویان خستوو ه .

نهم زه‌مه‌نه‌دا زه‌مه‌نی ته‌مه‌لی و که‌م توانایی و خۆ‌خه‌ریک کردن به‌دنیاو هه‌زم کرد که باسیکی کارامه‌یی و لی‌هاتویی نه‌وانه‌ی پیش خۆمان بکه‌ین که چۆن قۆلی مه‌ردایه‌تیا ن له‌که‌ردوو ه به‌په‌له بون له نه‌نجام دانی نه‌م کاره (نوئیزه) بۆ نه‌وه‌ی بیته مایه‌ی زیندو کردنه‌وه‌و ژیا نه‌وه‌ی و دل‌ه‌گان و بزواندنی نه‌فسه‌گان و به‌هیز کردنی هه‌لوئیس‌ت و بۆ‌چۆن کانمان ... خوی گه‌وره کردمو مکانمان ته‌نها بۆ خوی و مرگیری .

عبدالله بن محمد بن عبدالرحمن القاسم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إن الحمد لله ، محمده و نستعينه ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا
وسيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له ، وأشهد أن
لا إله إلا الله وحده لا شريك له ، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله .

﴿ يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتن الا وانتم مسلمون ﴾
(آل عمران: ١٠٢)

﴿ يا أيها ايها الناس اتقوا ربكم الذى خلقكم من نفس واحدة وخلق منها
زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء واتقوا الله الذى تساءلون به والارحام
ان الله كان عليكم رقيبا ﴾ (النساء: ١)

﴿ يا ايها الذين آمنوا اتقوا الله وقلوا قولا سديدا يصلح لكم أعمالكم
ويغفر لكم ذنوبكم ومن يطع الله ورسوله فقد فاز فوزا عظيما ﴾ (الاحزاب: ٧٠-٧١)

اما بعد فان اصدق الحديث كتاب الله ، وخير الهدي هدى محمد (ﷺ)
وشر الامور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة وكل
ضلالة فى النار.

پیشه کی یه ک ده باره ی نویژ

نویژی له ئیسلام دا پایه یه کی بلندی هیه که هیچ عیباده تینکی تر هاوشانی نی یه . وه هه رته مه کۆله که ی نه م دینهو به بی شه مش تهواو نابیت . پیغه مبه ر (ﷺ) نه فرموویت: « راس الامر الإسلام و عموده الصلاة و ذروة سنامه الجهاد في سبيل الله »^(۱) نه کاره به شی سه ره وه ی ئیسلامه و پایه که ی نویژه و چله پویه که ی جیهاده له پیناوی خوا .

نویژیش شرکیکی واجبه و به به رده و امی ژیانی به نه ده کان .. له سه ر ئینسان لاناچیت هه تا وه کو نه گه ر تر سیک، زۆریش له رینگه تدا بوو بۆ کردنی خوای گه وه ده فرموویت: « حافظوا على الصلوات والصلاة الوسطى وقوموا لله قانتين فإن خفتم فرجالا أو ركبانا فإذا أمنتم فاذكروا الله كما علمكم ما لم تكونوا تعلمون » (البقرة: ۲۳۸-۲۳۹).

یه که م شرکه که خوای گه وه واجبه کردوه له عیباده ته کاندا . یه که م شرکه که خوای گه وه واجبه کردوه له عیباده ته کاندا . یه که م ئیپرسینه وه ش له باره ی نویژه وه یه . کۆتا وه سه یه تی پیغه مبه ری خوا بووه بۆ ئومه ته که ی که بجئی ی به ئین له کاتی سه ره م گیدا که ره فرموویت: « الصلاة، الصلاة، وما ملکت ایمانکم »^(۲) نویژ ، .. نویژ ، وه کۆتا واجبه که نامینیت و به جئ نا هیریت ، نه گه ر نه میش و ون بوو به جئ نه مینرا شهوا دینیش نامینی و له ناو ده چیت پیغه مبه ری خوا (ﷺ): « لتنقضن عرى الإسلام عروة عروة، فكلما انقضت عروة تشبث الناس بالتي تليها، فأولهن نقضا الحكم وآخرهن

(۱) تورموزی و ئین و ماجه و نه حمه د به ریان هیناوه و له لبانی تصحیحی کردوه .

(۲) ئین و ماجه و نه حمه د به ریان هیناوه و له لبانی تصحیحی کردوه .

نرخه کەانی بەهه‌شینه

الصلاة»^(۳) بەشه‌کانی ئیسلام بەش بەش بەره‌و له‌ناوچوون ده‌چیت هه‌رکاتیک بەشیکێ له‌ناوچوو نامۆبوو له‌لای خه‌لکی خه‌لکی باوه‌ش به‌شه‌کانی تر ده‌که‌ن . یه‌که‌م به‌شیش که‌نامینێ حوکه‌مرانی یه‌ له‌ئیسلام کو‌تا به‌شیش نویژه که‌نامینێ» .

وه‌ خوای گه‌وره‌ به‌یه‌کیک له‌شهرته‌ سه‌رکی یه‌کانی ه‌دایه‌ت و له‌خواترسانی داده‌نی‌ت و ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿ألم ذلك الكتاب لا ريب فيه هدى للمتقين الذين يؤمنون بالغيب ويقيمون الصلاة وما رزقناهم ينفقون﴾ (البقرة: ۱-۳)

وه‌ خوای گه‌وره‌ ئه‌وانه‌ی نویژه‌ به‌جێ ده‌هینن به‌دوریا‌ن ده‌گریت له‌ ره‌وشته‌ ناشیاوه‌کان و خراپه‌کان ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿إن الإنسان خلق هلوعا إذا مسه الشر جزعا وإذا مسه الخير منوعا إلا المصلين الذين هم على صلاتهم دائمون﴾ (المعارج: ۱۹-۲۳)

وه‌ هه‌روه‌ها کاتی په‌رسیار له‌دۆزه‌خه‌یه‌کان ده‌کریت ده‌لین: که‌ له‌نویژه‌که‌ران نه‌بوون خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿ماسلکم فی سقر قالوا لم نك من المصلين﴾ وه‌ خوای گه‌وره‌ هه‌ره‌شه‌ی گه‌وره‌ی له‌وانه‌ کردووه‌ که‌ نویژه‌ به‌جێ ناهین ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿قویل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون﴾ (الماعون: ۱-۵) به‌واتای نه‌کردنی‌ه‌ هه‌تاوه‌کو کاته‌که‌ی ده‌روات و وه‌ک ئه‌وه‌ی کابرا نویژی مغرب نه‌کات تا نویژی عیشتا بی‌ت به‌سه‌ریداو ئه‌وکاته‌ هه‌ردوکیان پیکه‌ره‌ بکات به‌بێ عوزر ...

وه‌ خوای گه‌وره‌ ئاگاداری به‌نده‌کانی ده‌کات که‌ نه‌گه‌ر به‌جێ نه‌هینن ئه‌وا دۆزه‌خ جینگه‌ر مه‌نزله‌گایانه‌ ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿فخلف من بعدهم خلف أضعوا الصلاة واتبعوا الشهوات فسوف يلقون غيا﴾ (مریم: ۵۹).

(۳) ئه‌حمه‌دو ئه‌بن و حه‌یبا‌ن و حا‌کم ده‌ریا‌ن هه‌تاوه‌و ئه‌لبانی ته‌صحیحی کردووه‌؟

نرخه کهای بهههشنه

﴿غسی﴾: شیونکه لهشیوهکانی دۆزهخ خواردنسی پیسهو قولاییهکی زۆری هیه خوای گهره دایناوه بۆ ئهکهسانه کی نه نوێژهکانیان دهفرمتین و نایکهن ئهفرمانه خواییه بهجی ناهینن:

موسلمانان بهشیوهیهکی زۆر گهره نرخاندیانهر گرنگیهکی زۆریان پنداوه وهزۆر سوور بوون لهسهر کردنی بهشیوهیهکی شیاو پارستویانه پیغمبری خوا (ﷺ) پێشهوایان بوو لهئهنجام دانی ئهه کاره با عایشه (رضی الله عنها) بۆمان بگێریتهوه: عایشه دهفرموویت: « پیغمبری خوا گفتوگوو قسانی لهگهڵ دا دهکردین بهلام ههرکاتن نوێژ بهاتایه وهکو کهسیکی ئی دههات که ههرگیز ئیمه ئهناسیییت و ئیمهش ئهومان نهناسی بیت.»

ئهمه پێشهوکهمانه که لهسهر رینگهکهی دهپۆین و شوین پنیکانی دهکهوتن.

وه پێشینهکانمان لهم ئوممهته ئهه رینگهیهی پیغمبریان (ﷺ) گرتوه بهرو لایان نهداوه ئی، چاوبکهن له سعیدی کوپی مسیب نههندهی سوور بووه لهسهر نوێژ بۆماوهی (٤٠) سال پێش ئهوهی بانگ بدات له مزگهوت نامادهبووه، (برد)ی خزمهتکاری سعید دهئیت: (بۆ ماوهی (٤٠) ساله پێش ئهوهی بانگهبر بانگدهم بدات بۆ نوێژ سعید له مزگهوت نامادهبووه. (٤)

ربیعهی کوپی یزید دهئیت: (٤٠) ساله پێش ئهوهی که بانگدهم بانگ بدات بۆ نوێژی نیوهپۆ من نامادهی نوێژی نیوهپۆ بووم مهگهر نهخۆش بووماهه یاخود لهسههر بووماهه).

وه پیغمبری خوا (ﷺ) پێنموویمان دهکات بۆ ئهوهی که ئهه خیره گهرهیه بهاریزین دهفرموویت: « اعلموا ان خير اعمالكم الصلاة ولا يحافظ

(٤) (طبقات الحنابلة (١٤١/١)، حلیة الاولیاء (١٦٣/٢)، صفة الصلوة (٨٠/٢).

نرخه که ای به شه شنه

علی الوضوء إلا مؤمن»^(۵) بزاندن باشترین کرده ره له کرده کانتان نویژده وه کهس دهست نویژده که ای ناپاریزی ته نها با و مردار نه بیئت.

نهوانه کومهلک بوون دلیان په یوه سستی مزگهوت بووه وه فرموده که ای پیغمبر (ﷺ) بویان مرده دهر بووه کاتی دهی فرموو: «سبعة یظلمهم الله فی ظله یوم لا ظل إلا ظله ... رجل قلبه معلق بالمساجد إذا خرج منه حتی یهود إلیه»^(۶) حهوت کهس همن خوی گهره ده یان خاته ژیر سینبری یه وه .. یه کیکیان کابرایه که که دلی په یوه سستی به مزگهوت وه ناتوانیت وه دور کهریت هره لی کاتی دیته دهر وه لی دلی لایه تی تا وه کو ده گهریت هره بوی .

وه سفیانی کوری عویینه هانی نه وه ددات که پیش نه وهی که بانگ دهر بانگ بفرموویت: بجیته مزگهوت ، ده لیت: (وه کو بابای خراپه کار مه به که نایه ته مزگهوت تا وه کو بانگی نه کریت ، وهره بوی نویژد پیش نه وهی بانگ دهر بانگ بدات).

نه هه لوئیسته ی سفیان به بهر نه فرموده یه پیغمبر (ﷺ) که تو وه که ده فرموویت: «الا ادکم علی ما یحوا الله به الخطایا ، ویرفع به الدرجات ؟ قالوا: بلی یارسول الله . قال: إسباغ الوضوء علی المکاره . وکثرة الخطا إلی المساجد ، وانتظار بعد الصلاة ، فذلکم الرباط»^(۷) .. واته: هر زده کهن شتیکتان پی بلیم که گونا هو تا وانه کان ده شو ریته وه پله مه نزلتان گهره بهر زده بیئت ؟ ووتیان: به لی نه ی پیغمبر خوا (ﷺ) . فرمووی (ﷺ): گرتنی دهست نویژدکی ته او له کاتی ناخوشیدا (واته: تو کاتی سهرا و ناوی سارد دهست نویژد بگریت) وه زرد هه ناوانان له بوی مزگهوت و چا وهر وانی کردنی نویژد بوی نویژدکی دی تر ، نه وهش په یوه سستی یه .

(۵) نه حه دو به یه قی و حاکم دهریان هیناره و نه لبانی تصحیحی کردوه .

(۶) بوخاری و موسلیم ریوایه تاین کردوه .

(۷) موسلیم ریوایه تی کردوه .

تامه زوړی نوټ

پنښینه کانا مان له هاوړه لان بمرزترین و به ماترین نمونو هملوئیستیان بو
تۆمار کردوین مه تاوه کو له کاتی نه خوښی زور سهختیش دا ، له رکاتی که
عامری کوړی عبدالله له سه فمریکد ابوو خمریک بوو نه نفسی خوښی پیش که ش
به خوا ده کرده گوئی له بانگ بوو وه مانیښی نریک به مزگوت بوو عامر
فرمووی: دهستم بگرن تا بچه مزگوت و نوټزه کمه بکه ، پنیان ووت: نهی
عامر تر نه خوښی فرمووی: گویم له بانگ دهریښ بولای خوا بانگم بکات و
وه لای نه وه مه ره!؟

پاشان دهستیان گرت دهست کرا به نریژی مغرب و عامریش له گه لیان دا ،
عامر ته نها رکاتی یه که می کرد له گه لیان له بهر نه وهی خوی گه وره روهی
کیښایه وه و مرد .

نهریش عمری کوړی خطاب (ﷺ) به خبهر ده بیته وه له کاتیکا بی هوش
که تووه به وهی که باسی نوټ کراوه . سوری کوړی محزمه (ﷺ) ده یگزیته وه
که عمری کوړی خطاب کاتن که به شمشیر لیان دا بی هوش بوو ناگای
له خونه ما پاشان ووتر: نیوه ناتوانن به خبهری بکه نه وه بی ترسینن ته نها
به نوټ نه بیته نه گمر ژبانی تیډا مابیت . پاشان ووتیان: نوټزی نهی نه میری
موسولمانان ، نوټوت کرد . پاشان عمر به مه ره به ناگا هاته وه فرمووی: نای
خوایه ... نوټ به راستی هیچ شتی که له نیسلامدا بو که سی که نی به که نوټزی
ولزله پنیان بیت (واته: نه وهی که نوټ نه کات هیچ شتی که له نیسلامه تیډا
تیانه ماوه) . نینجا نوټزی کرد برینه که شی به گوپ خوینی پیدا ده مات . خوی
گهره نی پازی بیت و پازی بکات . هاوړه لان دهیان زانی که نوټ چه نده
به نرخه و به هایه کی رهژی هیه لای عمر له بهر نه وه دهیان زانی نه گمر به گوئیډا

نوخه كەس بەھەشئە

ھاولرىكەيت بلىنى نوپۇز ئەگەر رۇحى تىندا بىت ئەوا بەناگادىت ئەگەر لە
حالە تىكى زۇر بىن ئاگاش دا بىت . بۇيە نوپۇزىان چىپاند بەگوئى دا كاتى
بىن مۇش بوو راستە وخۇ بەناگامات .

بەلام ئىستا تەنھا كاتى نوپۇز كىردن خەوشىرىن وخۇش دەبىت لاي
ھەندىك موسولمان ھەندىكمان گونمان لەبانگ دەرە كاتى خەو بەلام ناچىن
بەدەمىھەو ۋەلامى نادەينەھەو بەخەبەر نايەين ۋە لە ھەوتەم خەومانداين ۋەكو
مردومان لى دى ... پەنا بەخوا ...

ھەندىكمان كەبانگ دەبىستى ۋەك ئەو ۋايە كەزۇر نىك بىت لەمردنەو
بۇيە ھەئناسىت ۋەاجبەكەى بەجى نايىنى بەلام ئەگەر بلىين ئەوا دىك تەنھا
دىك ھاتوھە مالەكەت دەپى تەماشى ئەمانە دەكەيت كەچەند زو بەخەبەر
دىن رانە چلەكىن ۋە بەزادان لەجىگە دىنەدەر ئەبى ترسى دىك زۇرتىبىت يان
خوای گەرە .

شاعرىك دەلىت:

لا تعرضن لذكرونا في ذكرهم ليس الصحيح إذا مشى كالقعد

ناوې ئىمە لەپال ئەواندا مەھىنن ، چونكە نمونەى يەكك
كەدانىشتبوو جىاوازى ھەيە لەگەل يەكك كە بەپى ۋە بىت ۋە بەرەو
ئامانچ بچىت .

بىراكەم :

رەببى كورى عامر ھەلوئىستىكى بلىدى بۇ تۇمار كىردووين ، ئەو تا
كاتىك كەپىر بوو ھىزى تىدانه ماو بەدووكەس ھەلى دەگىن ۋە بەرەو مژگەوت
دەبىبەن ، لەم كاتەدا كەبرادەر كانى چاويان پىئى دەكەوت دەلىن : ئەى ئەبو
زىد تۇ مۇلەتت پى دراوہ كەنەيەتە مژگەوت ۋە لەمالەھ نوپۇزەكەت بكەيت .

نرخه كههى بههه شنه

نه بويزد ده لئيت: به لئى ده زمانم رينگهه پئى دراوه به لام گويم لئى بوو ووترا: (حى على الفلاح) وهرن بؤ نه جات بوون و سهر فرلزي ، له بر نموه هاتم ، وههر كه سيكتان گوئى لئى بوو وا ووترا با به ده ميه وه بين نه گهر به گاگو لئى بوو هيان به خليسكاندن .^(۸)

به لئى نه مان شتنيك هه بوو كه هان بيان بدات بؤ كردنى نويزو پاراستنى كاته كانى چيشتنى ناخوشى نه ريش گويزو ايه لئى خواى گهره وه به گوئى كردنى نه مره كانيه تى ته ماعى به هه شته كه هه تى .

عودى كورپى حاتم ده لئيت: به رده وام نه گهر كاتى نويزو هاتبيت تامه زورى بووم كه كهى ديت ، وه هه موكاتيك ناماده باش بووم بؤ كردنى نويزو پيش نه وهى كاته كهى بيت .^(۹)

به لئى كاتيك كه ده ننگى بانگ به مرز ده بوويه وه خه لئى بانگ ده كرد بؤ نه جات بون نه فسه كانى ده ورورژاندر دله كانى رانه چله كان ته نها نه رانه ش له وبانگه راستى به تئ نه گه شتن و جوشيان بؤى ده بوو كه هوشمه ندر به ناگابوون كه سيكش زيندوو نه بيت گوئى بيستى هه ق نا بيت و كه ر ده بيت له ناستى دا كه سانى زيندوش رانه چله كزين و به ره وه مه نزلگاي پياوچاكان ده رؤنو ته نها له رى نه بن ناحو ينه وه ...^(۱۰) وه له كاتى هاتنى نويزه كان شادو كامهران ده بوون چونكه له لاي نه مان نويزو گفتوگو كردن بوو له گه خودا نه وه نعمه تهى كه خواى گهره پئى به خشيون .

نه بو بكرى كورپى عبدالله مازنى ده لئيت: كئ وه كو تويه نهى نه وهى نادم ؟ له به ينى تؤو خوادا ته نها ميحرا به ، كهى به توى خوت پاك ده كه يته وه به ناوو

(۸) حلية الاولياء (۲/۱۳۰).

(۹) الزهد - الإمام احمد (۲۴۹).

(۱۰) رهبان الليل (ص: ۳۹).

نوخه که ال به شه شنه

ده چیتنه نویژده و گوگتوگو له گه ل خوادا ده کهیت به بن پهرده به بن و هرگیزان .^(۱۱)

ئه مهش دیاری خوالیه بو به نده کانی نیعمه تی: ی زور زور گهره یه چونکه هر نویژو پلهت بهرز دهکات لای خوای گهره و تاوانه کانشت قه له می لیبور دنی دیت به سردا ، پاک و بیگردی بو رحم و به خشنده یی پهره دگار چند بهرزه به خشنده یه که ی .

به لام نه فسوس زوریک هه غافلن لی و یی ناگان له گهره یی نه نیعمه ته نازانن که پاره مولک و سرمایه ی موسولمانان ته نها ته مه نه که یه تی نه ی چون ناپرسن له فوتان و به مه درچوونی ... ؟

ئه بوجائی عطار دی ده لیت: هیچ به جی نه هیشتوو به بلامره به نرخ و به تیمت بیت ته نها نهوه نه بیت که رژی پینچ جار ده موچارم خولوی به ده کردو ده چومه سجده وه بو خوای گهره .^(۱۲)

پراکه م :

نهوان نویژان له شوینو پلهوپایه ی خوادا دایان ده ناو به ته وایش به جی یان دهینا ، کردبو یانه پیومریک بو ناسینی خه لکی و ده ورو بهران . عمری کوپی خه تتاب ده فرمویت: نه گم یه کیکت بینی له نویژه کانیدا ته مه ل بو به فیرویی ده دات و نه ی نه کرد به خودا نهوه واجبه کانی تر زیاتر به فیرو ده دات و به جی یان ناهینی .^(۱۳)

ئه بو عالیهش هر بهم شیوه یه بوو ده فرمویت: نه روشتم تازانیاری له باره ی یه کیکه وه و هر بگرم . و یه کهم شتیش که پرسیارم له باره یه وه ده کرد

(۱۱) البداية والنهاية (۲۵۶/۹) .

(۱۲) حلیة الاولیاء (۳۰۶/۲۰) .

(۱۳) تاریخ عمر (ص: ۲۰۴) .

نوخه که ای به هه شینه

نویژه‌کانی بوو ، نه‌گەر نویژه‌کانی به‌ته‌راوه‌تی به‌کردایه ئه‌وا گویم بۆ پاشه‌گرت و (حدیثی) فەرمووده‌ی پینغه‌مبهر ئی وهرده‌گرت ، چونکه ده‌مزانئ نه‌گەر نویژ به‌فیرۆ بدات و نه‌یکات ئه‌وا بۆ غه‌یری نویژ خراپ‌تره .

ته‌نانه‌ت ئه‌وه‌نده سووربوون له‌سه‌ر ئه‌م کاره تا‌کو که‌منداله‌کانیان له‌سه‌ری راده‌هیناو وه‌ک چۆن پینغه‌مبهر (ﷺ) پێی ئه‌فهرموون: « مروا ابناکم بالصلاة لسبع و ضربوهم علیها لعشر و فرقوا بینهم فی المضاجع »^(۱۴) مناله‌کانتان له (۷) سالی‌دا فیزی نویژ یکه‌ن وه‌نه‌گەر نه‌یان کرد تا (۱۰) سالی ئی‌یان بدن تا ئه‌یکه‌ن وه‌له‌ خه‌وتنیش دا جیایان بکه‌نه‌وه ناهه‌رتان له‌ته‌مه‌نی (۱۰) سالی‌دا .

زه‌یدی ئه‌یامی به‌ منالانی ده‌ووت: وهرن نویژ یکه‌ن گوێزتان ئه‌ده‌می پاشان منالان نویژیان ده‌کردو پاشان له‌لای کۆده‌بوونه‌وه به‌ده‌وریا ده‌هاتن ، پێ‌یان ووت: ئه‌وه‌چی ده‌که‌یت به‌مانه ؟ .. ئه‌یفه‌رموو: هیچ ته‌نها ئه‌وه‌نه‌بیت گوێزیان بۆ نه‌که‌رم به‌ یه‌ک دره‌م هه‌تا فیزی نویژ ئه‌بن و به‌رده‌وام ده‌بن له‌سه‌ری .^(۱۵)

به‌لام مه‌خابن ئیستا که‌سانیک پهره‌رده‌ی منالانیا‌ن ده‌که‌ن هه‌شینه‌یه‌کی نادره‌ست دور له‌پهره‌رده‌ی ئیسلامی غه‌می گه‌روو بچوکیان خواردن و جل و به‌رگه‌ر سه‌ماو یاری‌یه هه‌موو شینۆزه‌کانی‌یه‌ره بۆ منداله‌کانیا‌ن بیریا‌ن چوه ئیشی باوکان و ئه‌رکی سه‌رشانیا‌ن ته‌نها پهره‌رده‌کردنه‌که‌یه به‌شینۆزیک ئیسلامی دره‌ست به‌هوشینه‌یه‌ی که‌ کاتیک خۆیا‌ن ئه‌مان ترسیان ئی‌ی نه‌بیت و هه‌له‌نه‌گه‌رته‌وه به‌هرووی ئه‌م دینه‌ خوای گه‌وره ده‌فهرمویت : ﴿ یا‌ایها الذین آمنوا قسوا أنفسکم وأهلیکم نارا و قودها و الحجلوة ﴾ (التحریم: ۶) .. واته: خۆتان و ما‌ل و مندالان و که‌ستان بیاریژن له‌و ناگه‌ری که‌ سووته‌مه‌نیکه‌ی مرۆقه‌کانه .

(۱۴) ئه‌بو‌ادوو ئه‌حمده‌و حاکه‌م ده‌ریان هیناوه وه‌ شیخ ئه‌لبانی به‌ له‌رمووده‌یه‌کی حه‌سه‌نی داناوه .

(۱۵) حلیة الاولیاء (۳۱/۵) .

نوێژکردن به کۆمهڵ

خوای گهوره واجبی کردوه له سرمان نوێژ بکهین له گهڵ کۆمهڵ دا واته نوێژ به جه ماعت ده فرموویت: ﴿وار کعوا مع الراکعین﴾ (البقرة: ۴۳). رکوع بهرن له گهڵ ئەوانی کمرکوع دهبن، واته هه موویکوه کو، به هه مان شیوه پیغه مبر ﴿﴾ له گهڵ هاوه لانیدا بهردهوام نوێژیان به کۆمهڵ کردوه زۆریش پارستویانه ته نانهت وه کو به شیکی نوێژی لیهاتبوو له لایان. وه به هیچ شیوازیک پیغه مبری خوا ﴿﴾ ولزی له نوێژکردن به کۆمهڵ نه هیناره نه له شهرداو نه له خوشی دا هه تا وه کو له کاتی نه خوشی یه که ی سه ره مرگی دا ئهرکی نوێژی جه ماعت نه کردوه و ولزی لی نه هیناره .

به لام نه مپو نابینن له پیزه کانی نوێژ له مزگه مه ته کاندای پڕ بیتوه خه لکی ته مه لی تیندا ده کهن و گوئی پی نادهن نایه نه مزگه مه ت تا نوێژه کانیان به کۆمهڵ بکهن، ده بینن له نوێژی هه ینی دا مزگه مه ت جمه ی دئو زۆریک له خه لکی رو ده که ن نوێژکردن به کۆمهڵ به لام به داخوه ته نها نوێژی هه ینی یس پینچ فره زه که ی تر گوئی پی نادهن، وا تئ ده گهن که پرسیاریان لی خاکریت له باره ی ئه م بی ناگایه یان له نوێژکردن به کۆمهڵ، یا وادیاره غوریان هه یه به کۆمهڵ نوێژه کانیان نا که ن ئه ی ئه بی به چ بیانوێک و به چ عوزدی که یه ریان لاچوو بیت. گوئی بیستی بانگ ده بن به لام گوئی نادهن به ره ی به ره ی بیری برۆن و نوێژه که یان به کۆمهڵ بکه ن .

برای خوشه ویستم:

ئهن زۆر وکری خوای گهوره له سر ئه م بانگه بکهین به رو پیری برۆین، ناخۆ چه ند موسولمان هه بیته له و ولاتانی تر دا ته نانهت گوئی بیسنی بانگ

نابیت ، مه حرومه له بوانگه خواییه ، وه ئای چهند مردووهیه ناتوانین وه لآمی ئهو بانگه بدهاتره ته منی به سه رجووو گه پانهوهی نییه وه ئهوهی چهند نه خووش مه بیئت تامه زوی روشتن بیئت بۆ مزگهوت و نوێژه که ی به کۆمه ل بکات به لآم مه خابن نه خووشی به که ی ریگره ئی و نایه ولایت له جینگه مهستی . به ئی چونکه بانگی خوایی بانگی یه کتا په رستی ئاولزیکی گه ل خووشی هیه له گوئی داو خووشی به کی نیجگار مه زن ده خاته دلی موسولمانه وه ... چون نا که نه مه بانگ کردنیکه له لایه ن خوای میهره بانه وه یه بۆ به ری کوه تن له گه ل کاروانی پیاوچکان و سوجه به ران هر له بهر نه مه بوو کاتیک که نه بو عمرانی جزنی گوئی له بانگ نه بوو دهست به جی رهنگی تیک ده چوو چاره کانی لاقاویان دروست ده کرد با بزانی پنهغه مبه ره که مان (ﷺ) چون بو ، عایشه (خوای ئی رازی بیئت) بۆ مان ده گیریته وه ده لیئت: « پنهغه مبه ری خوا (ﷺ) له ناواماندا ده بوو گفتوگوئی له گه ل دا ده کردین هر که کاتی نوێژ نه هات نه ئی هه ر ئیمه شی نه ناسیوه و ئیمه شی نه مان نه ناسیوه » .

وه علی کوپی حسین (خوای ئی رازی بیئت) کاتی دهست نوێژی ده گرت ده موچاوی زهرد ده بوو پنیان ده ووت: ئه وه بۆچی له کاتی دهست نوێژدا رهنگت زهرد ده بیئت دیفرموو: « ده زانن من له بهر دهستی کیدا راوه ستاوم » .

جاریکیان سلیمانی کوپی نه عمه ش له خه و به خه بهر هات هه ستا له شه ودا به لآم ئاوی دهست نه کهوت بۆیه دهستی خسته ناو خۆله که وه و ته یه مومی کرد پاشان په رسیاریان ئی کرد بۆچی وای کردوه له رمووی: نه ترسام بی دهست نوێژ به رده مایه .^(۱۶)

(۱۶) حلیة الاولیاء (۴۹/۵) .

نرخه که ای به هه شته

ئهمهش دیاره بهر ئنمونی پینه مبرهوه (ﷺ) بووه چونکه ده فرمووئیت:
نامۆزگاری هاوه لهکان دهکات « واعلموا ان خير اعمالكم الصلاة ولا يحافظ
على الوضوء إلا مؤمن »^(۱۷)

کاتیك منصوری کوری زادن ههستا بۆ ئهوهی دهست نوێژ بگرت کاتیك
تهواو بوو لهگرتنی دهست نوێژه که یو فرمیسک به چاوه کنیدا هاته هواو
ههتاوه کو دهنگی گریانی ئی بهرز بویهوه پئی وترا: خوا پهحمهت پئی بکا
بوچی نهگرت؟ چی رویداو؟ چیته؟ . فرمووی: ئای زۆر گهوره لهسهر
ئهستۆم نیازم وایه که ههستم بهرامبهر یهکێک که بههیچ شئیوهیهک بئی ناگیا
نابیت تهنا نهت چرکه یهکیش بهلام نهترسم لهوهی نهترسم که لیم وهر نهگرت
قبوئی نهکات. ^(۱۸)

ئهمهش تهنها له بهر ئهوهی دلّهکانیان پاک و بێگهر دو بوو بهرامبهر به خوا
بهردهوام به یادی خوا ئاره دان بوو بویهوه .

کاتیك به یزیدی کوری عبدالله وترا: بامزگهوته که مان تعمیر بکهین
سه قفه که ی باش بکهین یهزید فرمووی دلّهکانتان باش بکهن
مزگهوتهتان باشه. ^(۱۹)

له بهر ئهوهی هه که سن نهتی بوخوا بئیت و پئی پاکی بکاتهوه و سهیری
عه نهغه و نقش ئاکات تهنها خه می کردنی واجبی نوێژهی ده بئیت به شئیوهیهکی
شیار که خوا دهیوئیت بۆ ئهوهی خوا ی گهوره ئی وهر گرت .

(۱۷) ئهحمه دو بهیه قی و حاکم بهریان هیناره و لهلبانی ته صحیحی کردوه .

(۱۸) صفة الصلوة (۹۳/۲) .

(۱۹) حلیة الاولیاء (۳۱۲/۲) .

نرخه که ای به هه شنه

عدی کوپی حاتم (خوای ئی رازی بیئت) دهفرموویت: (لهو پۆژه وهی موسولمان بووم دهست نوێژم هه بووه پینش ئه وهی بانگ کرا بیئت بو نوێژو هه نسا بیته وه بو کردنی . (٢٠)

وه به هه لپه بوون له کاتی وه لام دانسه وهی بانگ دهر هیج ته مبه ئی و دراکه تئیک نه بووه لایان ئه وان واتئ نه گه شتن له و واجبه که چی یان به وه نه بو له دنیا وازیان ئی ده هینا و به ره و لای خوای گه ره دهرۆشتن .

ئه وا ئیبراهیمی کوپی میمونی مه روزی که زهره نگر بووه هه رکاتیک بانگی دابیت وازی له کاره که ی هیناره ئه گه ره چه کوشه که ی له حالته ی به رز کردنه وه بو بیئت بو ئیش دای نه نه به بزاند به ره و مزگه وت ده که وته ری .

ئه وانه پیاوانیک بوون خویمان یه که لای کرد بووه وه بو ئه و کاره به رده وام به هه لپه بوون بو کردنی فه رمانه کانی خوای گه ره و رینمویه کانی پینغه مبه ره که ی (ﷺ) . له پیناوه دا وازیان له دنیا ده هینا به ره و لای خوای گه ره دهرۆشتن .

ئه وه نده حریص بوون له سه ر نوێژو طاعات پینش پرکن یان ده کرد له وهی کئ زووتر خوئی ده گه یه نیته مزگه وت .

به لام ج جار ... ئیمه پینچه وانه ی ئه وانین ئای له و جو دا ییه ی له به ینی پیاوانی به ته قوا و گوئی رایه ئی دوینئو پیاوانی ئه مه رۆدا زۆربه مان هه رگیز پینش بانگ له مزگه وت ناماده نین ته نانه ت له گه ل بانگیش دا هه ندیکیشیان هه ر ناچیته مزگه وت مه گه ر به ریت و بیبه نه مزگه وت تانوێژی له سه ر بکه ن .

نرخه که ی به شه شنه

نر گرنگی دانه ی که به نوژیان ددها لهوه دا رهنگ ددهاتمه که چهند زوو له مزگهوت ناماده ده بوون و بهردهوام تامه زوژی و تهماعی ریژی یه که میان مه بوو چونکه پیغه مبراً (ﷺ) رینمونی کرد بوون بهوه ی که ده فرموویت: « لو يعلم الناس ما في النداء و الصف الأول ثم لا يجدوا إلا ان يستهموا عليه لاستهموا عليه ». (۲۱)

نه مگر خه لکی به پادا شتی وه لأمی بانگ و ریژی یه که میان دهمانی شهوا به په له پروسکی بوی ده هاتن چونکه لهوه باشتریان ده ست نه نه کههوت پیشه کانمان زور نه م خیره یان ده پاراست بشری کوپی حسن که نازناوی (الصفی) یان ئی نابوو له بهر شهوه ی بؤماوه ی (۵۰) سال له به صره به بهردهوامی له ریژی یه که دا نوژی به جئ ده هینا .

مه مگر ته نها باس شهوه بکیت که چهند به پیروشی (الله اکبر) ی ده ست پی کردنی نوژی بوون که نیستا زوژی به ی خه لکی ئی مه حرومن و پشت گویان خسته وو .

سعیدی کوپی مسیب ده فرموویت: بؤماوه ی (۵۰) سال نوژم کردوه له گه ل (الله اکبر) ی یه که م (ده ست پی کردنی نوژی وه قوله پی ی که سم نه بینیه وه له نوژدا ماده ی (۵۰) سال واته له ریژی یه که م دا بووه . (۲۲) ﴿ وفي ذلك فليتنافس المتنافسون ﴾ . بابو نه مه پیشپرکن بکن .

به راستی نه مه په یه که شایسته ی پیشپر پی یه . ناسویه که شایه نی مه ولدانه نومیدیکه بؤ تیکو شمره کان .

(۲۱) بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه .

(۲۲) وفیات الاعیان (۲/۳۷۵) و حلیه الاولیاء (۲/۱۶۳) .

نرخه که ی به هه شنه

وه ئهوانه ی بۆ دنیاو ئهوه ی تێدایه ههول دهدهن پێشبرکئی ی له سه سه ده که ن چهنده ئهوشته بهرزگه ره بیته بچوکه ههچ چونکه تهراو ده بیته و بهردهوام نی یه . له بهر ئهوه ی دنیا له لای خوای گه ره نرخ ی مێشوله یه کی نی یه ، به لآم خوای گه ره نرخ ی به گرانه به ها داناره بۆ بهنده که ی هه سه ئه مه شه که شایسته ی ههول و تیکۆشان و پێش برکئی یه تێیدا .^(۲۳)

سلیمانی کور ی مه ران ماوه ی (۷۰) سال له (الله اکبر) ی ده ست پێ کردنی نوێژ ناماده ی هه بووه . خوای گه ره ره حم به ئیمه بکات .^(۲۴)

هه ندیکمان ته نانه ت له ماوه ی سالی کدا ته نها ئه گه ر جارێک یان دووان له گه ل (الله اکبر) ی ماموستا ناماده ی هه بیته وه ئه گه ر له نوێژه کاندای تێبینی بکه ی و دیقه ت به دین ده بین کاتێ ماموستا سه لام ده داته وه برۆئکی که م له گه لیدا سه لام ده دهنه وه ئهوانی دیکه ش هه لده سنه وه بۆ تهراو کردنی نوێژه کانیان .

ئیمه له کوئی ؟ هاوه لآن له کوئی !

اسیدی کور ی جعفر ده لیت: ههچ کاتیک نه م بیستوهه مام به شری کور ی منصور له گه ل (الله اکبر) ی ماموستا نوێژی نه کرد بێ و هه موو کاتیکیش ئه گه ر یه کیك له مزگهوت داوای خیری ئی بگردایه تهرا به بێ وه ستان پێ ی ده به خشی .^(۲۵)

وه کیعی کور ی جراح ده لیت: ئه عمه ش له ته مه نی (۷۰) سالی بوو ته نها نوێژیکیش درانه که تبه وو له (الله اکبر) ی ماموستا بۆ ده ست پێ کردنی نوێژ .^(۲۶)

(۲۳) فی ظلال القرآن (۲/۳۸۶) .

(۲۴) تذکرة الحفاظ (۱/۱۵۴) .

(۲۵) صفة الصفة (۳/۳۷۶) .

(۲۶) تذکرة الحفاظ (۱/۱۵۴) و صفة الصفة (۳/۱۱۷) و السیر (۶/۲۲۸) .

به لام هه نديك له هاوه لان جاري وا هه بوو له ماوهی (٤٠) سالدا تنها نه گهر
به کجار دواکهوتايه له (الله اکبر)ی ماموستا .

ئین سماعه ده لیت: ماوهی (٤٠) سال له (الله اکبر)ی نوێژ دوانه که تم
تهنها نهو روژه نه بیته که دایکم مرد .^(٢٧) نه گهر نهوان نهوهنده جهختیان لهم
کاره کرد بیتهوه نهوا به لاتمه سه ریر نه بیته که نه گهر ئیبراهیمی نخعی بلیت:
نه گهر بینیتان که سیك ته مبهلی نه کرد لهوهی ناماده بیته له کاتی (الله اکبر)ی
دهست پی کردنی نوێژا ، نهوا دهستت ئی بشو .^(٢٨)

به هه مان شیوه ئیبراهیم تیمیمی هه مان ورته ده لیتمه .^(٢٩)

هاوه لان خویان ئی رازی بیت دره کیان به گهره یی نه م کاره کردوه بویه
نهوهنده گرنگیان پیداوه سفیانی ثوری ده لیت: ریزگرتن و به گوره زانیسی
نوێژ هاتن و ناماده بوونه له گهل (الله اکبر)ی ماموستا بو دهست پی کردن نوێژ .^(٣٠)

هه له بهر دنیا به فریای جه ماعه ته که مان ناکهوین بابزانین مه یمون چی
ده لیت کاتیک نه یهویت بچیت بو نوێژو پیی ده لین: که خه لکی نوێژیان
کردوه و جه ماعت کۆتایی پنهاتوه: ده لیت: ﴿إنا لله وانا إليه راجعون﴾ به راستی
پاداشتی نه م نوێژه و خیره که ی لام خوشه و یستره له وهی که ببه وال عیراق .^(٣١)

به لام ئیمه زۆر جار له بهر شتیکی زۆر ههچ و بی نرخ یان له بهر کاریکی
که م له کاری دنیا یی مه شغوول ده بین و ناچین بو جه ماعت جا نه گهر نهوکاره
نهوه بیته که ببیته وال عیراق ؟ !! دورنری به نه گهر و لزی ئی نه هینین .

(٢٧) السیر (٦٤٦/١٠) .

(٢٨) السیر (٦٥/٥) و صفة الصفة (٨٨/٣) .

(٢٩) السیر (٦٢/٥) .

(٣٠) صفة الصفة (٢٣٥/٢) .

(٣١) مکاشفه القلوب (ص: ٣٦٤) .

نوخه كەس بەھەشئە

عبدالله ى كوپى عمر ئەگەر فرىاي نويزى عىشاي ئەكەوتايە بەجەماعت
ئەرا ئەو شەھەى بەشەو نويز بەسەر دەبرد .

براى خۆشەويستەم : نويزى جەماعت لەلای ئەو پياوانە مەنزەلگاۋ جىئ
نزرگاى گەرەى ھەبووھ لەدلىان و بەفېرۇ چوونىشى ۋەك لەدەست دانى
ئازىزىك و ابووھ لايان . ئەمەش لەبەر گەرەى خودى ئەم چاكەيەيە
ۋەزانىتيان بەگەرەيىيەكەى .

حاتم دەلىت : جارنىكيان فرىانەكەوتەم كە نويز بەجەماعت بىكەم تەنھا
ئەبو ئىسحاق البارى ھات بۇ لام سەرەخۆشى ئى كردم ، بەلام ئەگەر كوپىكەم
بەردايە ئەوانە (۱۰) ھەزاركەس سەرەخۆشى ئى بەكرەمايە چونكە ئىستا لاي
خەلكى مصىبەتى دىن بەلايانەوھ سووكە لەچار موصىبەتى دنيا . (۳۲)

ئەمەيە قسەى گرانبەھا چەندە دەبنىن كە سەرەخۆشىمان ئى دەكەن ئەگەر
توشى بەلايەكى دنيايى بىن و يەكىكەمان كۆچى درايسى بىكات بەلام نابىنىن كە
كەس سەرە خۆشى بىكات كاتىك بەشنىك لەدىن دەفەوتىن و بەفېرۇ دەچى ...
خوای پەرۋەردگار مصىبەت و بەلاكەمان لەدىنەكەمان نەبىت و دنياش ئەكەيتە
ھەر ئومىدى گەرەمان ؟ .

يونسى كوپى عبدالله دەلىت : ئەوچىيە بۇچى كاتىك كەمرىشكىكەم
دەرۋات و لەدەست دەردەچى خەلكى سەرەخۆشىم ئى دەكەن و كەچى كەنويزم
دەچىت كەس نابىنم سەرە خۆشىم ئى بىكەن . (۳۳)

ناخۇ چەند ھەبىت گىروگرفت و خەمەكانى كارى رۇژانەى بۇ دەست
كەوتنى سودىكى دنيايى ياخود بەرزبوونەرەى مووچەى مانگانەى

(۳۲) مكاشفة القلوب (ص: ۳۶۴) .

(۳۳) حلية الاولياء (۱۹/۳) و صفة والصفوة (۲/ ۳۰۷) .

نرخه کهای بههه شنه

همووشتنیکی بیربریتوره تنها خهمی دنیاکیه تی ، نهی کهی بهخه بر دیت و هست سوکی نه کارهی دهکات : شوانیش بهخهم و لیکدانوهی مالکه کیه تی نهیباته حاله تیکی داره که شمویش خهمی کهم ده بیت بروریش دیاره نهونده ماندرو ده بیت که ناپه رزیته سرخو هه لگه راندایه لیزه وه لوهی زور به چالاکی حساب بو هموو شتیک دهکات ، چونکه سودی دنیایی تیدایه ، پاشانیش نه حاله تهی وای لی دهکات که نویزه کانی به جماعت نهکات ، هندی بیانوی له میشکی خوی دروست دهکات بو پوزشت هینانه وه بو نه چوونی بو جماعه ته کهی .

برای نازیزه کهم :

توش له خهم راده پهریت بهه لپه : واز له شیرینی خهمو نهمی و گهمی جینگاکت ده هینیت ... له دوا ی بانگدر وه لام دده دیتوره . چی ده لیت : ده یلته ره وه بره و مزگهوت و جماعت ده که ویتهری به هیمنی به ههنگاو تیکی نارام ... له ساردیی و تاریکایی به یانیاندا ...

خوای گهره پاداشتی چاکت باته وه ههنگاو کانت به چاکه له قه له م بدات . ده با مژدهت بده من پیغه مبهر (ﷺ) ده فرمو ویت : که مژده بدن له روتیه کی دا « بشرُوا المشائین فی الظلم إلى المساجد بالنور التام يوم القيامة »^(۳۴) .. واته : مژده بدن به که سانهی که له تاریکایی دا ههنگاو هه لده نینه ره وه بره و مزگهوت ده پون به نور تیکی رووناک له روژی قیامه تدا .

شهیتان زه نفرت پی نه بات و یه کسر به خه بر وه ره ، هه سته بره وه بهه شتیک بگهره ری پانتایه یه کهی نهوندهی نه رزو ناسمانه کانه ، نه وهی تنی دایه چاو یک نه بیبنیوه هیچ گوئی یه که نه بیبستوه هیچ دلنکیش ته نانهت به خورپه ش نه هاتوو به خه یالی یدا .

(۳۴) نه بودا و دو تورمزی روایه تیان کردوه .

نرخه کهای به هه شنه

خوای گموره بنگه یه نیته ئه مهنز لگه یه ی که بوی ده چیت به هه شتیش
بکاته شوینت .

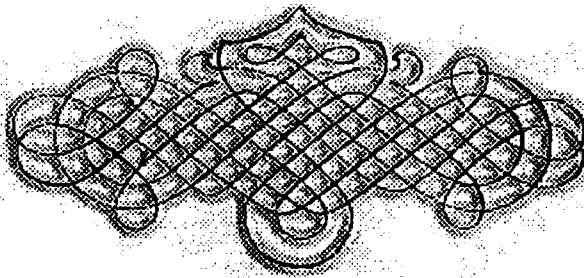
پراکه م :

بابزاین پینشینان چون به خه م بوون و عیباده ته کانیان به ئه رزش
ده نر خاند سه ره پای ئه م هه موو ناخووشی یه ی به سه ریانه وه بوو .

ئه بو یوسفی قازی پاش ئه وه ی که کرا به قازی له دوا ی ته و او بوونی
داد گریه که ی (۱۰۰) رکعات نویژی ده کرد .^(۳۵)

خه لیفه خارون ره شهید دوا ی ئه وه ی که کرا به خه لیفه رۆژانه (۱۰۰) رکعات
نویژی ده کرد به به رده وامی هه تا کۆچی دوا یی کرد ته نها مه گه ر نه خووش
بوینت نه یه توانی .^(۳۶)

به هه مان شیوه مزگه رت له لایان زۆر به نر خه و نر زش بوو ، کاتیک عطانی
کوری یسه ار ده بینن پیاویک له مزگه رت کهرین و فرۆشتن ده کات بانگی کردوو
په ی ووت: ئه مه بازار ی قیامه ته ئه گه ر دنیا ت ده وئ بر دهر وه بو بازاره که ی .

(۳۵) تذکرة الحفاظ (۱/۲۹۳) .

(۳۶) تاریخ البغداد (۶/۱۴) .

وه ستا له بهردهم خوای کهوره

له تهاو کهرهکانی نوێژ له لای هاره لان کردنی هه موو واجب و سوننه ت و مستحبهکانی بوو به تهاو تهی به شیوهکی ترسو و زهلیلانه بهرامبهر خوای کهوره وه به ناگایی دلکهانیان و بیرکردنه مهیان له وهی ده یێن وهک چون خوای کهوره پیاواندا هه لده دات و ده فرموویت: ﴿الذین هم فی صلاتهم خاشعون﴾ (المؤمنون: ۲) .

پیغه مبهی (ﷺ) ده فرموویت: « إن الرجل لینصرف ما کتب له إلا عشر صلاته ، تسعها ، ثمنها ، سدسها ، خمسها ، ربعها ، ثلثها ، نصفها »^(۳۷) کاتیک پیاویک له نوێژه کهی ئی ده بیته ره جاری وا هیه (۱۰) پاداشتی نوێژه که ، یان (۹) ، یان (۸) ، یان (۶) ، یان (۵) ، یان ربعیکی ، یان سێ یهکی ، یان نیوهی بۆ نوسراوه له لای پهروهر دگار .

عمری کورپی خه تتاب (خوای ئی رازی بیست) رۆژنکیان لسه مینه به فرمووی: پیاو ههردوو قه نافرزی له ئیسلام دا سپی ده بن به لام ته نه نا نوێژنکی به تهاوای بۆ خودا ناکات : ووترا ئه ره چۆنه ؟ فرمووی: ترسان و به کهم زانینی خودی خوئی تیدانی یه ، دئی نه داوه به نوێژه که وهستی نه کردوه بهرو به رو بوونه ره له گه ئ خودا .^(۳۸)

ئه مه ووتهی عمری کورپی خه تابه له سه ره تای ئیسلام دا ئه ی ئه بن حالی ئه مه پۆ چون بیست ، زۆر دیک بیجگه له وان ه ی خودا ره حمی پئ کردوون ، مه شفله تی دنیا می شکیان قال کردوه و ته نها بیرى له ویدا یه . به ئی نوێژ

(۳۷) ئه بو داود و ئه حمه ده ریان هینا وه وه ئه لبانی به فرم و ده یهکی باشی دا ناوه .

(۳۸) الاحیاء (۲۰۲/۱۰) .

نرخه که ی به هه شنه

دهکات به لاشه ی به لام فیکری له ناو بازار ی دنیادا دیت و دهرات نه که پئی و نه فرۆشئ زیاد دهکات و کهم دهکات ماله که ی ، نه مهش تنها له بئ ناگایی یه ره یه .

حه سه ن ده لئیت: عامری کور ی عبدی قه یسی گوئی ئی بووه باسی و ونبوویان کردروه له کاتی نوئژدا ، فرموویه تی نه یدۆزنه ره ؟ و وتوویانه : به لئ ، ئه ویش فرموویه تی : سوئند به خوا ئه گهر تیرکی زۆر فوکه کانیا نه له لاشه م گیر بیئت لام خوشره ئه گهر نه نوئژه کهم دا ناگام له نوئژ نه بیئت میتشم به لای ونبویه که ره خهریک بکه م بۆ ئه ره ی بیدۆزنه ره .^(۳۹)

به لئ زۆر راسته به راستی به چئ یه و واقعی شه بوکه سینک خوای گه ره ی ناسی بئ بهر شیوه یه ی که شیاویتی بی ناسینی وه نوئژه که شی بهر شیوه یه بکات که پیوسته بویه حمادی کور ی سلمه ده لئیت: همرکاتیک هه ستاییتم بۆ نوئژ جه هه نه م له پیش چارم دا بووه .^(۴۰)

چۆن ده بیینی برای نازیزم یه کیک نوئژ بکات بترسن له ره ی که به که ویته دۆزه خه ره ؟ ئه وه یه نوئژ نیک که ترسانی تیدابیت له خوای گه ره و داواکاری بیئت له ره ی له لایه تی له به هه شت و ئه ره نوئژی یه کیکه له ریبواره و رینگه نه بهر ئی له دنیا و نومیذو مه قصه دو مه بهستی کرده وه کانی قیامه ته وه ئه ره ی تن ئی دایه له خووشی به هه شت ... تنها وه سیه ته که ی (معازی کور ی جه بهل) ت به سه که تو تۆیه که ی دهکات و ده لئیت: رۆ له کام ئه گهر نوئژت کرد نوئژی ریبوار نیک بکه که به ره و قیامه ت بهر ئیت ، وه راگومان به ره که به هیچ شیوه یه ک ناگهر ئیته ره بۆ دنیا ، وه بزانه ئه ی کورم که مرۆف له نیوان دوو چاکه دا ده مرئ چاکه یه ک کردویه تی و پیشی خستوه و چاکه یه کیش هئشتا نه ی کردوه .^(۴۱)

(۳۹) الزهد - لإمام احمد (ص: ۲۲۱) .

(۴۰) تذکرة الحفاظ (۱/۲۱۹) ، شذرات الذهب (۱/۲۶۲) .

(۴۱) صفة الصلوة (۱/۴۹۶) .

نوخه که ال به هه شنه

ئه گهر هه ریه کیک له ئیمه بهم شیویه نوێزه که ی ئه انجام بدات ئهوا
رهزامهندی خودای تیدا به جی یه .

بابزانین ئه بویه کیری مزی چون وهسیه تمان بۆ دهکات بۆ هاندانمان و
کردنی نوێزه کانمان به شیویه کی شیاوو دروست ، ده لیت: ئه گهر ئه تهوه ئی
نوێزه که ت سودت پی بگه یه نیت بلن: ئه خیر نوێزه که ئه یکم ؟ واته: وامه ست
بکه که پاش نوێزه که رۆحت دهرده چیت و نه مری .^(٤٢)

ئه گهر بهم شیویه نوێزه کانمان ئه انجام به دین دانیابه حالمان باشتر
ده بیئت و نیشه کانمان خیرا تر به پیوه ده چیت و کاره کانمان ئاسان ده بیئت و
نوێزه کانمان ریک و پیک و رهوان ده بیئت . چونکه نوێز تویشووی موسولمانه
له کاروان و سه فهرکه یدا که له دنیاره ده یکات بۆ قیامت وه یه کهم شته
که پرسیا ری ئی ده کریت له باره یه وه له ناو گۆردا .

سفیا نی شوری ده لیت: ئه گهر منصور ی کوری معتمر ببینیا یه کاتی
نوێزی ده کرد ده توون که هه ر ئیستا ده مری .^(٤٣)

ئه مه ش هه موی به هوی زۆر گرنگی و خه مخۆزی و پاراستنیا ن بووه بۆ
نوێزه کانیا ن وه به شیوازی کی کاملی ئه انجامیا ن داوه وه هه ر که سیکی ش بهم
شیوازه نوێزه کانی ئه انجام بدات ئه بیئت که کۆتا نوێزی بیئت و خوا ی گهره ش
به خیر کۆتا یی پی بهینی (إن شاء الله) وه کو چون عبدالله کوری مه سعود با سی
لیوه دهکات: هه تا وه کو له نوێزه کانت دا بیت ئهوا تۆ له دهرگای (ملیک) ت داوه ،
هه ر که سیکی ش له دهرگای (ملیک) بدات بۆی ده کریته وه .^(٤٤)

(٤٢) جامع العلوم والحکم (ص: ٤٦٦) .

(٤٣) صفة الصفة .

(٤٤) صفة الصفة (٤١٥/١) .

نوخه كهه به هه شنه

لهبهر ئهوهی خوای گهوره به بهزهیی و میهره بانه بهرامبهر ئهوانهیی
که عیبادهتی دکه و ئه مهره کانی به جئ دههینن و ئه کارانهشی که نه هی ئی
کردوه نایکه ن .

شبرمه ده لئیت: له سه فهریک دا هاوه ئی (کدزا الحارثی) م کرد وه ئه گهر
له ههر شوینیک لامان بدایه ئه مه به چا و گو فتاری ده کردوو ده گه پرا هه تا وه کو
شوینیکی چاکی بهرچا و ده کهوت و دلی پئی ده که رایه وه پاشان ده چوو
شوینه که نوێزی تیدا ده کرد هه تا وه کو ئه شوینه مان به جئ ده هیشته .^(٤٥)

لهبهر ئهوهی دلی په یوه ست بوو به عیبادهت وه فرسه تی له کاته کانی
دههینا و هه موو کاته کانی عیبادهت و چالاکی بوو . ئه ی ئینسان که ی
له ته مه نی دا کاتی گالته و گه پ جینگه ی ده بیته مه کاتیک که هه موو ته مه نی
چه ند سائیکی دیاری کراوه و به شی چه ند نه فه سیك ده کات که بهر پر سه ئی وه
ئه روژانه ی که بهر پر سیارن ئی وه ده که به ده قه ی قو ستویانه ته مه بو ئه وه ی
سو دیکیان پئی بگه یه نئیت لهبهر ئه مه به عیبادهت و چا که خوزی چا که کردن و
وه به شیه یه کی چوست و چالاک به سه ریان بردوو و ئومیده ولری پاداشتیکی
هه رگیز نه پراوه ی گه ره ی له لایه ن خواوه هه موو ژیانیان عیبادهت و چا که
خوزی و چا که کردن و خو پارستن له تاوان بووه بویه به عامری کوپی عبدالله
وترا: له کاتی نوێژدا قه ت گفتوگو له گه ل نه فسی حو تا ده که ییت ... ؟ ووتی:
به ئی: وای پئی راده گه یه نم که له بمرده م خوای گه ره دا راره ستاوه و سه رفراز
ئه بیته له قیامه تدا .

ئه گهر بنوارین بو حالی خو مان بزانی ن له نوێژدا چو ن گفتوگو له گه ل
نه فس ده که یین؟ نوێژمه کانمان پره له خه یال و رو چو ن تئیدا یه ک به دوا یه ک دین
ئه مه ندانه زو رن هه موو کاتی نوێژه که دا گیر ده که ن . وه کو ئه وه ی نوێژه بو خه یال
و گیرانه وه ی روداوه کان بیته له می شه کدا ، کرین و فروشتن له نوێژه زو رده بیته

(٤٥) صفة الصلوة (١٢٠/٣) .

ته‌ن‌ها خه‌یا‌ئمان لایه‌تی چه‌نده زه‌ره‌رو چه‌نده قازانج‌مان ک‌ردوه له‌کاسبی‌یه‌که‌مان وه‌هه‌ندیک‌مان سه‌فه‌ریکی دورو دریزد ده‌که‌ین و ده‌گه‌ریته‌ره هاوکات له‌به‌رده‌م خودادا وه‌ستاوین نه‌گه‌ر نه‌ر وه‌ستانه له‌به‌رده‌م کارگیریک یا کاربه‌ده‌سنتیکی دنیایی بوايه ده‌بینی چه‌نده به‌موردی و به‌دیقه‌ت ده‌بوره له‌موت‌ه‌کانیدا ته‌نانه‌ت حسابی بۆ‌ه‌موو حه‌رفیک ده‌کرد که له‌زاری یه‌وه دیته‌ده‌ر به‌دنیایشه‌ره هه‌چ له‌بیر نه‌ئه‌چوو که‌مه‌به‌ستی بی به‌لام له‌ونویردا که‌س نابیتن به‌ته‌واوه‌تی ناگای له‌خۆی بیت کاتی نویرد به‌نه‌تجام ده‌گه‌یه‌نیت نویرده‌که‌ی پر ده‌بیت له‌خه‌یا‌ل و بیرکردنه‌وه له‌شتی تر مه‌گه‌ر ئه‌وانه‌ی خوا ره‌حمی پنی کردوون ناگایان له‌لای خۆیا‌نه ئه‌وانیش که‌من زۆر زۆر .

براکه‌م :

کاتی مروّف به‌یانی ده‌کاته‌وه یان ئیواره ده‌کاته‌ره نه‌گه‌ر هه‌چ غه‌میکي نه‌بی ته‌ن‌ها خۆای گه‌ره‌و یادکردنی نه‌بیت به‌دنیایی یه‌وه خۆای گه‌ره‌ه هه‌موو پینداویستی‌یه‌کانی بۆ‌داین ده‌کات . وه‌هه‌موو خه‌میکي دنیایی ده‌پوینتیه‌وه ، وه‌دلی ته‌رخان ده‌کات بۆ خۆشه‌ویستی خۆی ، وزمانی به‌ویر ده‌بیت بۆ‌یادی خۆی وه‌نه‌ندامه‌کانی له‌شی له‌عباده‌ت و طاعات و چاکه‌کردندا ده‌بیت . وه‌نه‌گه‌ر به‌یانی بکاته‌وه شه‌ری به‌سه‌ربیت خه‌می گه‌ره‌و بچوکی دنیا بیت خۆای گه‌ره‌ه هه‌چ شتیکی له‌سه‌ر سووک ناکات و هه‌چ غه‌میک یان ناخۆشی یان موشکله‌یه‌کی بۆ چاره‌سه‌ر ناکات هه‌موو ئه‌داته‌ره ده‌ستی خۆی چاکیان بکات ، ئه‌وکاته‌دلی خه‌ریک خۆشه‌ویستی خه‌لکی یه‌ بێجگه له‌خۆشه‌ویستی خوا ، وه‌زمانی وێستگه‌ی باس کردنی خه‌لکی ده‌بیت جگه له‌خوا وه‌به‌رده‌وام له‌خه‌مه‌تکردنی خه‌لکی هه‌له‌ده‌سوړئ و ئیشی ئه‌وان به‌جی ده‌کات وه‌ک حه‌یوان له‌خه‌مه‌تکردنی غه‌یری خۆی ده‌بیت .^(٤٦)

عبدالرحمن ئه‌یدی ده‌لی: ووت به‌ سعیدی کوری عبدالعزیز: ئه‌و گریانه چی‌یه له‌کاتی نویردا تووشته‌ ده‌بی؟ ووتی: برام پرسیا‌رت کرد وه‌لامت بۆی

چی به ؟ عبدالرحمن ده لئی: ووتی: ووتومه به شکو خوی گهوره سو دینکم پی بگه یه نیت ئی یهوه ؟ ووتی: (واته سعید): هرکاتی هه ستابینت بو نوژیژ جهه نمم له بهر چاوم دا بووه بۆیه ده گریم .^(۴۷)

هر له بهر نه مهش بوو که عاصمی کوپی نه بی الجود نه گهر نوژیژ بگردایه وهکو داریکی ئی دههات ، وه له نوژیژ جومعه دا له مزگهوت ده مایه وه تانویژی عهسر ، پیاویکی زۆر له خواترس و چاکه کاربوو ، بهردهوام له نوژیژ دا بوو نه گهر کاریکی ببوایه به لای مزگهوت دا تیپه بویه ده یه فرموو: بابوژین نوژیژیک بکهین چونکه نوژیژکه به سهرده چن به لام کاره که مان له بهرده ستو ناپوات پاشان ده چوو نوژیژکی ده کرد .

ئا بهو شینولزه مرد (رهحه تهی خوی ئی بیئت) به لام ئیمه بهردهوام دین و ده چین به دوای پینداویستی یه کانه مان پینداویستی مروقیشش بهردهوام له زۆریدان و تهواو بونیان بو ئی یه نه شمیرین هه موو شتی که نا، یه نیت بو مان مه گهر کردوهی چاکه نه بیئت ته نانهت له سهسر مرگیشدا به دوای دنیاو باشماده کانی ده گهرین ، به لام ته نهاو ته نهاش هر کردوهی چاکه ده مینیت هوه ده بیته خزنه یه که بو رۆژی دوایی قاسم کوپی محمد ده لئی: به یانیه کیان هاته دهرئ وه هه موو جاریک به یانیان که ده هاته دهرئ یه کهم کهس لام ئی ده کرد حه زه تهی عانیسه بوو (خوی ئی پازی بیئت) به یانیه کیان دینیم نوژیژ چیشه نگاو (ضحی) ی ده کردو قورنانی ده خویندو ده یوت ﴿لمن الله علینا و رقانا عذاب السموم﴾ (الطور: ۲۷) .. واته: خوی گهوره رهحه تهی خویمان بدا به سهردا و له سهزای سموم رزگارمان بکات ده گریاو ده پار یه وه دووباره و سنی باره ی ده کرده وه منیش بن تاقهت بووم هه ستام نه و هر وه کو خوی مایه وه ، ووتم ئه رۆم بو باز ل ئیشه کانه ده کهم ده گهر نه وه رۆیشتم و هاته وه سه یرم کرد ئه هر وه ستاوه ئایه ته که دووباره و سنی باره ده کاته وه ده گهریت و ده پار یته وه .^(۴۸)

(۴۷) السیر (۲/۲۵۹) .

(۴۸) الاحیاء (۴/۴۳۶) .

نوێژی چێشته نگاو

ئه م نوێژه رهشاییهکی زۆر له موسولمانان بئ ناگان ئی ، تنها کۆمهلیکی کهم نه بئیت که به جنی ده مینن ، سهرمپای ئه وهی که پیغه مبر (ﷺ) وهسیه تی بو ئه بو هورهیره ی کردووه (خوای ئی رازی بئیت) ده لفرموویت: « اوصانی خلیل رسول الله (ﷺ) بثلاث: صیام ثلاثة ايم من كل شهر ، و رکعتی الضحی ، وان اوتر قبل ان انام» (٤٩) .. واته: خو شهروسته کهم پیغه مبر (ﷺ) وهسیه تی کردم به سن کردوه که بیکه م: سن رۆژ رۆژووگرتن له هه موو مانگیك ، دوورکاتی نوێژی چێشته نگار ، وه نوێژی تاکی پینش خهوتن (وتر) .

به لام ئه م ئه وانه شی که نوێژ به یانی ده که له کاتی خویدا له ماره دوورودریژه ی پاش نوێژی به یانی هه چ زیکرکی خودا ناکه ن هه تاره کو نوێژی نیوه رۆ مه گمر که مینک ، هه رچه نده کاتیکی زۆره به نرخیشه به لام مرۆف خه ریک ده بئیت به دنیاوه ناگای له قیامهت نامینن .

(٤٩) بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردووه .

ترسانی پیشینان

خۆشهویستی نوێژو گورجوگۆلی تیداوه بهجێ هینانی بهشیوهیهکی تهواو لهههمووریهکهوه بهدل و بههش . تهنا ئههه بهلگهی بپری خۆشهویستی خودایه لهنیودنداو تامهزویی و خۆشی بۆ دیداری ، بهلام تهملی و تهوهزلی لهکردنی داو کردنی بهتاک و لهشوینی تردا یان بهکۆمهڵ کۆمهڵ لهگهڵ موسولمان لهغیری مزگهوت بهبێ عزز بهلگهی چۆلهوانی دله لهخۆشهویستی خوداو بهبێ نرخ و سهیرکردنی ئهوهی که لایهتی لهپاداشت یان بهکهه زانینی جهههتههه و چاونهترسی ئی .^(٥٠)

با چاویك بخشینینهوه به: یژوودا ناگاداریی هارهلان و تابعین بین تارهکو بزانی ئهوان چۆن بوون و ترسانیان چۆن بووه .

(مهیمونی کوری حهییان) وهه دهلیت: مسلمی کوری یسار کاتئ نوێژی نهکرد بهشیوهیهک بوو که سهرنجی رانهکیشا نهپهلهو نهزۆردووو دریز ، جاریکیان نوێژی دهکرد له مزگهوت دیواری مزگهوتهکه رووخاو دهنگیکی گهوهی ئی بهرزبویهوه خهلکی ناوبازار هاتن بۆ مزگهوت بههوه دهنگهکه سهیریان کرد دیواری مزگهوت ووخاوهه موسلیم بهبێ ئهوهی تهنا ئاوپریش باتهوه بۆ دهنگهکه بهردهوام بوو له نوێژهکهی خۆی .^(٥١)

کاتیك پرسیاریان له خلهفی کوری ئهیبوب کرد: ئایا میش نازارت پئی ناگهیه نیت له نوێژدا هاتارهکو دهری بکهیت: فرموی: شتیك ناکهه که نوێژهکهه ئی تیك بدات ، واته (میشکه ههئنافرینم) پاشان پئیان فرموو:

(٥٠) تاریخ بغداد (٢١٨/١٢) .

(٥١) الزهد - لإمام احمد (ص: ٣٥٩) .

نوخه كەل بەھەشئە

ئەي چۆن ئارام دەبىت لەسەر ئەرە ، فەرمووى : پىم راگەيەنراوہ كە فاسقەكان لەژىر قامچى كار بەدەستان ئارام دەگرن بۇ ئەرەي پىيان بلىن بەئارامو شانازى پىوہەبەن ئىستا من لەبەردەم خواي گەرە راوہستام پۆن ئەجولئەمورە بۇ مېشئەكە دەمرى بەكم .^(۵۲)

وعبدالله كورى زيد ئەگەر ھەستايە بۇ نويزۆ وەكو كۆتەرە دارئەكى ئى دەھات لەترسان .. وە بەئەبو حەفیفەيان دەووت (خواي ئى رازى بىتت) : كۆلەكە ، ئەوئەندە دەوہستا لە نويزۆكەيدا بەبى جولە .^(۵۳)

وہ بەردەوام لەنويزۆ عىبادەت دا بوون عبداللەي كورپى سلیمانى كورپەزاي عبداللەي كورپى وەزىر دەئەتت : باپىرمان دوو بەرمائى بەكار دەھىنا لەزۆرى بەكارھىناندا دپاندنى پاشان سئەھمیان لەشوئەنتى ئەژئۆكانى و سجدەدا شاش ببونەرە و خەرىك بوو دەدەرپان لەزۆرى نويزۆ كردن تىندا ھەموو رۆژئەكىش مەرىكى دەکرد بەخىر ...

وہىچ شتەك غافلى نەدەکردن لەنويزۆ ، وەھىچ شتەك نەدەبووہ رىنگرى لەبەينى ئەوان و خوادا بەردەوامىش ئاگادارى دلەكانيان دەکرد كە ترسى خواي تىندا بىتت لەنويزۆكانياندا .

رۆژئەكيان ئەبو عبداللەي نىاصى پىش نويزۆ بۇ خەلكى طرطوس كرد ، پاشان بانگ كرا جىھادە وەرن بۆى ، بەلام ئەم نويزۆكەي درىزەھ پىداو گوىي نەدایە پاشان كەتەرەو بوو پىيان ووت : ئەبو عبدالله تۆ جاسوسى ، ووتى بۆ ؟ ووتيان : ھاوړ كرا بۆ جىھاد تۆنويزۆكەت بەخىرانەكرد تاوہلامى بەدەينەرە و بچىن بەدەمى ھاوړەكەوہ . ووتى : ھەستم ئەئەكر ئەگەر يەكئە لەنويزۆدا بىتت گوىي لەھىچ بىتت غەيرى ئەرەي كە لەگەل خودا گفتوگۆي پى دەكات .^(۵۴)

(۵۲) الاحياء (۱۷۹/۱۱) .

(۵۳) السمر (۴۰۰/۶) .

(۵۴) صفة الصلوة (۲۷۹/۴) .

ئیبین و ره جەب دەلیت لە کتیبە کهی (لطائف المعارف): کاتێ گوی بیستی ئەم نایەتە بوون ﴿فاستبقوا الخیرات﴾ و ﴿وسابقوا إلى مغفرة من ربکم وجنة عرضها كعرض السماء والأرض﴾ بە هەنپە بوون که هەر که سینکیان پینشی ئەوی تر بداتەرە ئەو براوە بیئت لای خوای گەورە . لە بەر ئەوە نە گەر یە کینکی تری بدیایە که خیرێک دەکات و ئەم ناتوانی بیکات ئەوا زۆر خەفەتی ئە خوارد ، چونکه لەوە دە ترساکه ئەو که سە ی خیرە که ی کردووە پینشی ئەم بکهویت لە لای خوای گەورە ی ، پینش پێرکی که یان بو قیامەت بوو پلەوپایە لای خوای پەروردگار ئەوە ک ئەوانە ی دوا ی ئەوان که پینش پێرکی که یان لە سەر مانی دنیاو کۆ کردنە وە ی دە و ئە مە ندی بیئت ...

ئە بو طلحە (خوای ئی پازی بیئت) پۆژێکیان لە لای دیوارێکە مە نوێژی دە کرد چاوی کەوتە سەرداریک که مە نگیک لیوێ فری ... ؟ پاشان روداوە که ی بو پیغە مە بر (ﷺ) گێرپایە وە که چ فیتنە یە کی تووش بوو ، پاشان روتی: ئە ی پیغە مە بری خوا بیکە بە خیر ئە ی دە ی بە کئی بیدە .^(۵۵)

و ه یە هە مان شێوێ کابرایە ک نوێژی دە کرد لە لای دیوارێک چاوی کەوتە سەردار خورمایە ک کە بەر که ی ئەوە ندە زۆر بوو دارە که ی شار د بویە مە . پێ ی موعجەب بوو ، تاوای لیہات نە یزانی چە ند رکات نوێژی کردووە ، پاشان روداوە که ی بو حە مزە تی عثمان (خوای ئی پازی بیئت) گێرپایە وە ، فەرمووی: بیکە بە خیر پاشان بو حە مزە تی عثمان فرۆشتی بە (۵۰) هە زار دەرە م .^(۵۶)

دیارە دەرکیان بە گرتگی نوێژ کردووە بۆ یە خشیویانە لە پێ ی خوادا .

بزانە کە ئێمە ش ئەم دنیا یە بە جێ دە هیلین لە نیوان (۲) نوێژ داین نوێژێکیان بە جیمان هینا و ئەوی تر چاوەرپێن کاتە که ی بیئت ، دە با پێکە و

(۵۵) الاحیاء (۱/۱۹۴) .

(۵۶) الاحیاء (۱/۱۹۴) .

نوخه كەلى بەھەشتە

نويژىك بىكەين وازانين كۆتا نويژو عيبادهتمانە لەدونيە بەشكو خواي گەرە
دواين كاتو پاشەمپۆژو خاتەمان بەمە كۆتايى پىن بەيئىن نويژەكەمان
چاكەكانمان وەر بگرتو بەبەزى و رحمتى خۇشى لەخراپەكانمان ببوريت .

شەيخ محمدى كوپى ئىسماعيل (بخارى) نويژى دەكرد زەردەوالەيەك
(۱۷) جار پىنويەدا پاشان كەنويژەكەي تەواوكرد فەرمووى: ئاي سەيركەن
چەندە نازارى دام .^(۵۷)

ئەم ئارامى يەي (بخارى) ترسانە لە ئەنجامى لە گەرەيى خواو
نامادەبوون بەوترسەو پارانەرەئى وەكو چۆن ئەبونصيرى فرادس لە سعیدی
كوپى عبدالعزیز دەگيرتەو و دەليت: گويم لەكەوتنى فرميسك ئەبوو كاتى كە
ئەكەوتە سەرەسیرەكەي لەكاتى نويژدا .^(۵۸)

بەلام كاتى كەئاو بەچاومانەو بەدى ناكەين ئەو دەگيرتەو بۆ زېرى و
رەقى پىكانمان مەگەر لەرەمەزاندە نەبيت ئەوانەشى دليان بە پەروشەو
چاويان بە ئاوە زۆركەمن كە لەترسى خوادا لاوازو بىن بىن هيژو چاو
بەفرميسكن لەكاتى نويژەكانياندا .

هېچ شتيك پىنگرى پياوچاكاني نەكردووە لەبۆ ماوەيەكى زۆر لەنويژەكانيان دا
لەبەردەم خودا بىمىننەرەو دريژەي پىبدەن تەنانەت دەردى پيريش .

ئەبو ئىسحاقى سبيغى دەليت: نويژەكانە وەكو خۇي نەماوە لاواز بووم
ئىسكە ناسك بوو و پىر بووم ئىستا كەمەل دەستم بۆ نويژە تەنها (البقرة و آل
عمران) نەم بۆ دەخوئىرتيت لەرە زياتر ناتوانم .^(۵۹)

(۵۷) السیر (۴۴۱/۲) .

(۵۸) تذكرة الحفاظ (۲۱۹/۱) .

(۵۹) صفة الصلوة (۱۰۲/۳) .

به لام کاتن که په کی کهوتی نهیده توانی خوئی ههستیته وه سرپین و نویره که ای بکات رای ئی هاتبوو که نه بو علائی عبدی بۆمان دهگیریته وه ده لیت: نه بو ئیسحاق توانای نه نه شکا به سر خویدا تا هه ئستیه سرپین هه تا وه کو ده ستیان ده گرت و هه لیان ده ساند کاتن که نه وه ستا به پینوه (۱۰۰۰) نایه تی نه خویند .^(۱۰)

ئین جیری له باسی عطائی کورپی ره باحدا ده لیت: هاوه ئی عظام کرد ماوهی (۱۸) سال ، کاتیک چوه ساله وه پیر کهوت و لاوا بوو که هه ئه ستا بو نویر (۲۰۰) نایه تی له سووره تی (البقرة) ده خویند به پینوه به شیوه که هه چ جو له یه ک و هه چ ئی تیک چونکی نه بوو .^(۱۱)

سئ شتی تیا کو بویه وه به ته مه نا چوون و لاوازی و دریز کرد نه وه ی قورمان پاشان ترسیکی که هه چ جو له یه کی تیدا به دی ناکرئ و لیشی تیک ناچیت . سه دان ره حمه تی ئی بیت ناو هه یه ترسان له خوا له نویرا .

مساعی کورپی نباقی مه کی باسی عبداللهی کورپی زید ده گیریته وه که به نویر دریزی ناسراوه ده ئی عبدالله یه ک رکاتی کرد له ورکاته دا (البقرة و آل عمران و النساء و المائدة) تیدا خویند ته نانه ت هه چ نه جو لا ته نانه ت سریشی به رنه کرده وه .^(۱۲)

هه گه چا و بخشین و بزاین چوست و چالاکیان چون بووه له عیبادت دا با چینه خزمه تی وه لیدی کورپی علی و نه بو مان باس بکات که ده لیت: سویدی کورپی غفله پینش نویرئ بو ده کردین له مانگی ره مزاندا له کاتیک دا ته مه نی (۱۲۰) سال بوو .

(۱۰) صفة الصلوة (۱۰۵/۳) .

(۱۱) السير (۸۷/۵) ، صفة الصلوة (۲۱۳/۲) .

(۱۲) البداية والنهاية (۳۵۹/۸) ، صفة الصلوة (۲۶۷/۱) .

وه معروف ی کوری وصلی تمیمی نیمامی مزگموتی (بنی عمر) و (بنی سعد) بوو ، له ماوهی سن رۆژدا خه تمی قورنانی ده کرد نه گهر له سه فهریش بوایه ، ماوهی (٦٠) سال پینش نویژی ده کرد بو قهومه که ی یه جار هه له ی نه کردوه ، چونکه به لایه ره زۆر گرنگ و به هاو نرخ دار بوو .

طه لقه ی کوری صیب ده لیت: حهن ده کم نه وه نده راوه ستم له نویژدا هه تا وه کو پشتم ده که و ته نازار ، کاتیکیش هه لده ستا بو نویژ له بده یه تی قورنانه وه دهستی پی ده کرد هه تا وه کو ده گه یشته سوره تی (حجر) پاشان ده چوه رکوع .

ثابتی به نانی ده لیت: کاتن که تنی پهر ده بووم به لای عبداللهی کوری زبیر ده مبینی نویژه ده کات وه کو ته خته یه کی جیگیری بی جو له وابوو .^(١٣)

شکاتمان ته نها بۆلای خودایه ها ناو په نامان ههر نه وه ، ئیستا خیرترین کار که ده یکه یین نویژه هه ندیکمان نه وه نده به په ل ده یكات وه کو چون مریشکینک ده نووک ده دات له زهوی بۆدان خواردن به هه مان شیوه سجده ده به ن نه وه نده یه په لهن هه ندیکیشمان ترسانیکی پیویسته تیدا نی یه ، وه زۆره به شمان گوئی ناده یین به نویژو کاته کانی ههر به جی نی نا هینین . وه نه گهر بیریکه ی نه وه له و ژیانهی که تیدا یین و نویژی تیدا ناکه یین ده بینین هه مو هه ول و ماندوو بوون و ها توچوو به خشین و وه رگرتنمان له پیناوی چه ند دیناریکی زۆر که مه .

ئای نه وه چی یه پشتمان کردوه ته نویژو واجبه کان به جی نا هینین . ته نها له پیناوی ژیانیکی که می بی نرخ ...

به لی عبداللهی کوری مسعود نه گهر نویژی بکرادایه وات ده زانی جلیکی فری دراوه نه وه نده بی جو له بوو .^(١٤)

(٦٣) البداية والنهاية (٣٥٨/٨) .

(٦٤) الزهد للإمام احمد (ص: ٢٣١) .

نرخه كەلى بەھەشنى

دەكاتى سەئىدى كۆپى جىبىر نوپۇزى دەكرد شىنوازى كۆلەكەي ۋەردەگرت .^(۶۵)

دەكاتىك كە عبداللى كۆپى زىبىر دەچوۋە ركوع ئىۋەندە بىن جولە بوو
ھەلۇ لەسەرىشتى دەنىشتەمە ، ۋەكە دەچوۋە سجدە شىنوازى جىلىكى
فەئى دراۋى ۋەردەگرت .^(۶۶)

ئىبىن ۋەھب دەلىت: ئورۇم بىنى لە مزگەرت دا لەدواي نوپۇزى مغرب
پاشان سجدەي برد سەرى بەرز نەكردەۋە تاۋەكو بانگى شىۋانى (عېشا)دا
بەلى ئەمانە ئالاي بەھەشتىيان بۇ بەرزكراۋەتەرە رىگەيان بۇ روون بوەتەرە
خۇشيان بەردەۋام لەپۇرگەدا ئەسپى خۇيان تاۋداۋەو كاروانىيان بەرى
كەتوۋەرە بەلايانەرە زۇر گىلى بۈرە شتىك بفرۇش كەھىچ چاۋىك نەبىبىۋە
ھىچ گۈنەك نەبىستوۋە ھىچ دلىك بەخۇرپەش بەلاي دا نەچوۋە . كەئەمشتە
ھەرگىز تەراۋبونى ۋە نەمانى بۇنى بە چۇن دەيفرۇش ئىئانك كەرەتو خەۋا بە
ياخود دەلى تارمايى بەكە لەخەۋدا دەبىبىن پەر لەحرمان ۋە تىكەلاۋى
بىن ئومىدى بە نمونەي خواردنىكە لەقورگدا بىئىنتەرە ئايەتە لەرى
ۋاسراحتە بكەيت نەبچىتە مەدەۋە سوۋدى ئى ۋەرىگىزىت ، بەلى ئەگەر كەسىك
خۇش بىت ۋەسنى پىن بكەنىت بەدوايدا گىرمانىكى زۇرۇ ناخۇشەكى گەرەدەيت
ئەگەر رۇزۇكى دلت خۇش بىت مانگىكى دل تەنگىت ، تالۋەكانى زۇر زۇرتەرە
لەخۇشى بەكانى ، خەمەكان ۋە خەفەتەكانى چەندىن جارەي روۋداۋە دلخۇش
كەرەكانە بەلى بەترسو خەم دەست پى دەكات كۇتايى بەكەيش بەمردن بەرەۋ
گۆپ دەتبات ئەبىن چى بىن .. !

(۶۵) صفة الصلوة (۳ / ۷۷) .

(۶۶) البدايه والنهايه (۸ / ۳۵۹) .

ئەبو قطن دەلئیت: ھەركاتىك شەبەى كۆپى حجاج دەبىنى دەچووه ركوع ئەموت لەوانەىە بىرى چوڤىتەوه سەربەرزىكاتەوه وەكە ئەچووه سجدە ئەموت بەدئىناىەو بىرە چووه تەوه سەربەرزىكاتەوه . (٦٧)

على كۆپى فضىل دەلئیت: ئورم بىنى لە سوچدەدا بوو حەرت جار بەدەوى كەبە سوپامەوه ھىشتا ھەسەرى لەسوچدەدا بەرز نەكردبویەوه . (٦٨)

سەرەپاى ئەم بەنرخ زانینەى نوژنو گرنكى پىئى دەبىنن ترسى ئەوەيان دەبىت كە نوژمەكەى بەتەواوى نەكردووه داوا لەخوا دەكەن كە لىيان بىورئو قىولى بكات.

عثمانى كۆپى ئەبى ھەرش دەلئیت: ھەر نوژنكەم كەردبى پاراومەتەوه لەخوا لىم خۆش بىت لەھەر كەم و كۆپى يەك كەھەمبۆبى لەنوژمەكەدا .

كاتىكىش باسى خۆيان و نوژمەكانيان دەكرد سەرت سوپدەما معاویەى كۆپى مرد دەلئیت: (٧٠) صحابەم بەچا و بىنىون لەگەلئاندا ژباوم ئەگەر بىت ئىستا بماناىە ئەوا نامۇدەبوون بۇ ئەو نىشانەى ئىئو دەيكەن مەگەر بەس (بانگ) بناسىتەوه . (٦٩)

مىمون كۆپى مەھران دەلئیت: ئەگەر يەككە لەپىشىنان ئىستابماىە ئەوا بەس قىبەلەكەى دەناسىتەوه ئەمەلە قەرنەكانى يەكەمدا بوو ئەبىت ئىستا چۆن بىت .

بىراكەم :

دەركەوتووه بۇ ھەموو خاوەن عەقلىك و ھۆشمەندىك ئەمرۆى ئىمەى تىداين گۆزانى بەسەرداھا تووه ترسان لەخوا نەماوه بپراوه پاشە ئەوەى

(٦٧) تذكرة الحفاظ (١/١٩٣) .

(٦٨) السير (٧/٢٧٧) .

(٦٩) حلية الأولياء (٢/٢١٩) .

نوخه که ای به هه شنه

که زۆربو له سهرده می له صاحب دا باوینه و نموونه یه کی تر ببینن له چۆنیه تی نوێژ کردنیان حاتم ی کور ی لهصم ده ئی له باره ی نوێژه که یه وه :
ئه گهر کاتی نوێژ به ماتی به ده ست نوێژم به تهواوی هه لده گرت نه هاتمه به شوینه ی که نه مویست نوێژه که ی تی دا نه انجام بدهم داده نیشتم هه تا وه کو هۆشم به سه ر هه مو لاشه ر به ده نمدا زال ده کردو کۆم ده کرد نه وه ، پاشان هه لده ستام بۆ نوێژ کردن . که عه به له نیوان هه ردو برۆمدا داده نا ، به هه شت له لای لای راست و جه هه نمیش له لای چه پ و ملک الموت له پێشمه وه ، واگومانم ده برد که کۆتا نوێژه هه لده ستام له نیوانی ترس و ئومیددا (الله اکبری) راسته قینه ی له نیو دل هه به رز ده بو یه وه لیم که قورئانیشم تی دا ده خویند به (ترتیل) و رهوانی ده م خویند نه چه مامه وه بۆ رکوع زۆر به ساده وه ساکاری به بی (تکبر) خو به زل زاین سجده م ده برد به ترسو زه لیلی یه وه داده نیشتم له سه ر قاچی چه پم له ته حیاتدا پشتی پئی چه پم داده خست تا له سه ر دانیشتم پئی راستیشم راست ده کرده وه له سه ر په نجه گه ره هه لم ده ستاند پاشان زۆر به نیاز پاک و (اخلاصه) به جیم ده هیئا ، پاشان نازانم نایا لیم وهر گیراوه یا خود نا . (٧٠)

خه لکیش له نوێژدا له پینج هه رته به و په دان :

یه که میان : نهو که سه ی که سه ته مکاره له نه نفسی خو ی نه وه یه که که مته رخمی هه یه له ده ست نوێژ کاتی نوێژ سنوره کانی و رکن و پایه کانی .

دوو هه میان : نه وه یه که کاته که ی ده پاریزی و پایه روکنه کانی به جی ده هی نی و روکش وادیاره ده ست نوێژی کی باشی گرتوه به لام ناگاداری نه نفسی نی یه له نوێژی که دا وه سه وه سه ی شیطان خه ریکی کردوه ، نوێژه که ی تهواو بووه به وه سه وه سه ی فیکر کرد نه وه له شتی تر .

سئیه میان؛ ئه که سهیه که دهست نوئزئکی باشی گرتووهر روکن یهکانی بهجئ هیناوهر بردهوام لهجیهادا بوهر بۆرهر دانوهی وهسوهسهی شیطان و بهئاگا بوونی نهفسی و پایهکانی لهنوئزهکهیدا ئهمهش دیاره مهشغوئ بهجیهادکردن لهگهئ ئه دورئمنهی که دهیهوی نوئزهکهی بدزئ ئهمهش لهنوئزه جیهادایه .

چواره میان؛ ئه که سهیه که ههلهستیت بۆ نوئزئکردن هه مو خه مئکی ده داتئ و پایه و روکنهکانی بهجئ دههینئ و ئی بهئاگایه له روکن و پایه و حهقهکانی نوئزئ بۆ ئه وهی ههچ شتیکی بهفیرۆ نهچئ . هه موو خه مئشی بۆ نوئزه کهیتی که به جوانی بیکات و حهقی خۆی بداتئ ئهمهش دئی مهشغوئه به نوئزه کهیه وه بهئاگایه و بهندایه تی خۆای گه وهی تیدا بهجئ دههینئ .

پینجه میان؛ که سئکه وهکو شئواری چوارهم بهلام لهگهئیدا دئی خستووهره بردهم خۆای گه ره . به دئ نیگای خۆای دهکات و ناگاداری بئ دهکات ، پره لهخۆشه ریستی و گه وهی خۆای پهرهر دگار وهکو ئه وه وایه که ببینئ و نیگای بۆ بکات . ههچ وهساو سیئ نه ماوه هه موو خۆیه و گومان فیکرئ قیزه وون بوهر دوره ئی واههست دهکات که پهردهکانی نئوان خۆیی و خۆدایه هه لگراوه و نه ماوه نئوانئکی گه ره له بهینی ئه و خه لکی و نیداا دروست بوهر ئهمهش باشتره بمرزتره بهنده تره به لایه وه له وهی که نئوانی زه وی و ئاسماندایه . ئهم که سهش له نوئزه کهیدا مهشغوئه به خۆای گه ره وه دلخۆشو و به که یفه بۆی .

کۆمه ئی یه که م سزاده درئین و کۆمه ئی دوهرم محاسه به ده کرئین و کۆمه ئی سئ هه م ده بیته هۆی لاجوونی تاوان گونا هه کان و کۆمه ئی چواره م پادا شتی چاکی هه یه و کۆمه ئی پینجه میان نزیکه له خۆای پهرهر دگار له بهر ئه وهی به شی هه یه چونکه له رکه سه انه که دلخۆشیان و که یفیان له نوئزه کانیدا هه یه

نرخه کهی به هه شنه

وهك پيغه مبر (ﷺ) ده فەر مووئیت: « هبب إلی من دنیاکم الطیب ، والنساء وجعلت قرت عینی فی الصلاة »^(۷۱) دلخوشیم و که یفم و چار که شسی یم له نوئژ دایه .

وه بیگومان هه رکه سیك شادمان و به ختمه ربیته به نه نجام دانی نوئژ شهوا که مهران و شاد ده بیته به نزیکه له خوای پهروهر دگار وه خوای گهرهش دلخوشی و شادمانی دهکات له دنیا ش دا وه هه رکه سیك به خودای گهره ناشانده بی وه هه رکه سیکیش خوای گهره ی نهویته و شادمان خوش که یف نه بیته شهوا دنیا له لای هه به نازارو نه شهکه نهجه ناخوشی تی پهرو ده بیته به سه ری دا .^(۷۲)

هه ندیک له پیشینان ده لین: نهوه ی ئاده م تو پیویست بهو به شهت هه یه که له دنیا دا بوته دانراوه می تو یه پیویست تر و گرتگ به شه که ی قیامه ته نه گهر تو هه مو هه ول و کوششت ته نها بو به شه که ی دنیا بیته شهوا به شی قیامه ته ده دو پرتنی و ته نها به شی دنیا ت دهس ده که ویته شهویش زور بهزه حمه ته و عزیه ته وه نه گهر هه ول کوششت بو به بشی قیامه ته بیته شهوا دلنیا یه دنیا ت زور بو ئاسانه ئیشه کانی به ریک و پیکه به ریوه ده چیتت سه ره پای بوونت له هه دو دنیا .^(۷۳)

پراکه م :

بزانه که ژهنگی دل به هو ی دووهوکاره: غافل بوون و (بی ئاگا بوون) و تاوان . وه لا بردنی ژهنگه که ش هه به دووهوکاره داوا کردنی لیخوش بوون و ویرد کردن (ذکر) . وه هه رکه سیك زورینه ی کاتی به بین ئاگایی له خوا به سه ره برد شه ژهنگ رهوشی دلی ده گری و چین چین بهر زده بیته وه شهه ش به پنی ی

(۷۱) نه سائی و شهحمه ده ریان هیناوه شهلبانی به فەر مووئیه کی سه حیجی دا ناوه .

(۷۲) فضائل الذکر لابن الجوزي (ص: ۲۷) .

(۷۳) فضائل الذکر لابن الجوزي (ص: ۱۹) .

نرخه کەس بە هەشە

بئ ئاگایەکیەتی چەندە بئ ئاگا بئت ئەمەندە زۆر دەبئت ژەنگە کە ئەم کاتەش هیچ زانیاری یەک وینە ی نایبت لەنیو دڵەکاندا بەروونی شتەکان نابینئ ئەم کاتەش باطل بەحەق دەزانئ و حەقیش لەشیو بەطل بەدی دەکات . لەبەر ئەوەی ئەمەندە ژەنگ کۆبۆتەرە لەسەر دلی تاریک کردووە و هیچ وینە یەکی راستی لێو بەدی . ناکەوتت وەکو شینولزی خوی ، پاشان وورده وورده زیاد دەکات و رەش دەبیتەرە تا وەکو ﴿ران﴾ لەسەر دروست دەبیت ﴿کلا بل ران علی قولہم ما کانوا یکسبون...﴾ یەک پارچە رەشایی دەخولقینئ پاشان بەهش ھەموو بیروبوچونیک و ھەموو درکیکی فاسید دەبیت ، بەم شیوہ یەش ئیتر نەھەق و مردەگری و پئ رازی نە ئینکاری باطل دەکات و نەبەخراپسی دەزانیت ئەمەش گەرەترین سزای دڵەکان ، ھۆی دروست بوونیشی دەگەریتەرە بۆ غافل بوون و ئاگایی و دواکەوتنی ئارە زوو و ھەرەسی چونکە دەبیتە ھۆی شارەندەوەر روپوش کردنی نوری دڵ و چاوەکان کوێردەکەن و دەبنە نابینا .^(٧٤)

طەلقی کورپی حیبب دەئیت: ھەقە کانی خوا ی گەرە زۆر لەو زۆرترو گەرە ترە کە مرؤف بتوانئ ھەستیت بەئەنجام دانی ، بەلام کاتی رۆژتان کردووە بگەریتەرە بۆلای خوا تەوبە بکەن کاتیکیش شەوتان کردووە بەھەمان شیوہ بگەریتەرە بۆلای خوا داوای تەوبەکردن و لیخۆشبون بکەن .^(٧٥)

خۆشەریسمتان پینەمبەری خوا پینش وەفاتی وەسیەتمان بۆ دەکاو دەفەرموویت: « الصلاة الصلاة ، وما ملکت ایمانکم »^(٧٦) نوێژەکانتان نوێژەکانتان .

دەبا ھەمیشە لەشوینانەدا بیت کەخوگەرە ئەمەری پئ کردوین کە ئی بین دووریش بیت لەر شوینانە ی کە فەرمانی پئ کردوورین ئی .

(٧٤) فضائل الذکر لابن الجوزي (ص: ٤٦) .

(٧٥) شرح الصدور (ص: ٢٩٥) .

(٧٦) نیام ئەمەدەر ئین ما جە روایەتیاں کردووە ئەلبانی بەفەرموودەییکی صحیحی دانارە .

حوکمی نوێژ نه کهر

براکه م؟

پاش ئه‌وه‌ی پێکه‌وه ژیا نیکمان برده به‌سه‌ر له‌دووێژ نزیکی مشتیکێ خه‌رواری هاره‌لانی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و دواینه‌کانیان (خوایان ئی پازی بیست) که ته‌نها یه‌ک که‌سیان بگه‌ڕین نمونه‌یه‌که که‌دله‌کان دینیته‌ جو‌شو و چاره‌کان پاراو ده‌کات به‌دلو‌په‌ فرمیسه‌کی ئیمان ئه‌وکاته هیمه‌تمان به‌رز ده‌بینه‌وه تاده‌گاته چله‌ پزویه‌ له‌ئێ‌وه به‌دیدگای لبقای خو‌شه‌ریستان ده‌گه‌ن .

گه‌ڕاین و گه‌ڕان و به‌رچاومان ده‌که‌وتن هه‌موویان هه‌ر له‌سجده‌ و زۆر به‌یان به‌رپوه‌ بوون بو‌وه‌ لام دانه‌وه‌ی بانگ بیژ بو‌ به‌جێ هینانی نوێژ . پاشا نه‌مانه‌ باش وایه‌ که‌ نه‌گه‌ر باسیکی حوکمی نوێژ نه‌که‌م به‌کینه‌ و خو‌مان و که‌سیانی نزیکمان له‌ خه‌ت‌ه‌وه‌ گونا‌مه‌ گه‌وره‌یه‌ ناگادار بکه‌ینه‌وه‌ و بیانگه‌ڕین و نه‌یه‌لین خو‌یان فری بده‌نه‌ ناو نه‌م ناگه‌ره‌ی که‌سوته‌مه‌نی یه‌که‌ی به‌ردور مرۆغه . له‌به‌ر ئه‌وه‌ باسیکی وردوو پارا له‌م باره‌یه‌وه‌ پێویسته‌ تاواتان ئی بکات به‌ گوێکی زۆره‌ بچین و ئه‌و که‌سانه‌ ناگادار بکه‌ینه‌وه‌ که‌ ته‌مه‌لی تیندا ده‌که‌ن به‌جێی نا‌هینن ئومیدی ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ دله‌کانیان رۆشن بکاته‌وه‌وه‌ هه‌ست به‌نه‌جام دانی .

پرسیاریان له‌شیخ محمد کوپی عثمین کردووه‌ و ویتان:

نه‌گه‌ر پیاو فرمانی کرد به‌ ماله‌وه‌یان که‌ نوێژ به‌جێ به‌ینن به‌لام ئه‌وان گوێیان بو‌وانه‌گه‌رت و به‌جییان نه‌هینا ، ئایا له‌گه‌لیان دا‌بنیشی و نان بخوات هه‌لسوکه‌وت بکات یاخود بچیته‌ده‌ره‌وه‌ له‌ ماله‌که‌ ؟

وه لآم: نه گمر بیټ مالمه یان هر نوږژ ناگه نه یان کردوه ئهوان کافرن .
 ومرتد بونه توه ، دهرچوون له نیسلام ناشبیټ پیاره که له گه لیان نیشته چی
 بیټی به لآم ده بیټ بانگیان بکات به شینویه کی جه کیمانه دو باره و سئ باره ی
 بکاتهره و زور به جه خت بکات له سمری به لکو خوی گهره هیدایه تی بدات و
 چونکه نوږژ نه گمر کافره — په نا به خوا— به به لگه ی قورنان و سوننه ت و و ته ی
 هاوه لآن و بوچونی راست .

به لگه ی قورنان خوی گهره ده فمرویت: له باره ی موشریکه کانه وه:
 ﴿فان تابوا وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة فإخوانکم فی الدین﴾ .. واته: نه گمر
 ته و به یان کردو و گمرانه وه نوږژیان به چی هیناو زه کاتیان دا ئه و براتان و
 هاو دینشتان ، به لآم مه فهمی نایه ته که را ه لده گریټ نه گمر ئهوان نه مانه یان
 به چی نه هیناو ئه و براتا: نین هیچ کاتیک برایه تی نیوان موسولمانان
 ه لدا گریټی چنده نه و که سه تاوانیکی گهره بکات مه گمر نه نه چوونه دهره وه
 له نیسلام بیټ بیټه هوی ریگری برایه تی نه نایه ته ش چوونه دهره وه یه
 له نیسلام بوټه نابنه برامان .

به لگه ی سوننه تیش فمرووده که ی پنیغه مبر (ﷺ) « بین الرجل و بین
 الکفر والشک ترک الصلاة »^(۷۷) واته: له نیوان مرؤف و کوفر و شیرکدا
 و ازلیهنانی نوږژه .

وه فمرووده که ی (بریده) دا (خوی لی پازی بیټ) ده فمروویت: « العهد
 الذی بینا و بینهم الصلاة فمن ترکها فقد کفر » نه وه عدوپه یمانه ی له نیوان
 نیمو ئهوان دا (واته کافره کان) هیه نوږژه هرکه سینک به چی نی نه هیټی کافر
 ده بیټ .

(۷۷) موسلیم ریوایه تی کردوه .

روتهی هاره لانیس عمری کوری خه کتاب ده فرموویت: «لاحظ فی الإسلام لمن ترك الصلاة» هیچ به شینکی نیسلامی پیوه نییه هرکه سینک وان له نویژ بهینن . (خط به مانای (نصیب) دیت واته (بهش) لیژه شدا (لاحظ) به نه فی هاتووو خط تکره یه کی گشتی به واته هیچ به شینکی نه کم و نه زور نی به تی له نیسلام .

عبداللهی کوری شفیق ده لیت: هاره لانی پیغه مبسر (ﷺ) هیچ کرده وه یه کیان به کوفر دانه نه نا ته نا نویژ نه کردن نه بیئت .

وهك بوجونى راستيشه وتراوه: ئايا معقوله كه يه كيك به قه دهر ده نكه خرده لىك ئيمان له دلى دا بيئت و بزانيه نويز چهند گرنكه و به نرخه و چنده خواي گوره جه ختى له سر ده كات وازى ئى بهينى ؟ نه مه شتنيك نا به جى يه و زور ووديش بووه توه له و به لگانه ي نه وه سانه ي كه ده لىن: كافر نابيئ واش ده بينم كه له م چوار هزبه به دهر نى به:

۱- يا نه وه تا هیچ ده لیلیکی نی به له سهری .

۲- يا به ستراوه به وه سفینکه وه كه ناگونجیئت و نابیئت له گه ل نه کردنا .

۳- يا خود به ستراوه به حاله تینکه وه كه ناتوانیئت نویژی تیدا بکریئت به هوی نه وه ی عوزدیان هه یه .

۴- يا خود نه وه تا گشتی یه ته خصیص کراوه به فرمووده کانی كه باسی کافر بوونی نویژ نه کمر ده کات .

وه نه گهر روونکرایه وه كه نویژ نه کمر کافره نه وا مه موو حوکه کانی مرتد له پاشگزیه وه له نیسلام به سهردا ده دهریئت . وه له هیچ ده قینکدا نه هاتووو كه نویژ نه کمر ئیمانداره يا خود نه چپته به مه شته وه يا خود رزگاری ده بیئت له ناگر ... هر شینولزیکی تر له م باریه وه ... تا وه کو و امان لیبکات كه تا ویلی

نرخه کهای به هه شنه

کفرنک بکهین که دراوه به سمر نوێژنه کهرداو پئی بلین که نهه کفری نعمته یاخود (کفری دون کفره) .

حوکه کانیش نه هه نه به :

یه کههه؛ نابیت نه گهر پیابوو ئافرهتی موسولمانی بدریتئی به وه کاتیکیش که نیکا حیان کردو له ئافره تیکی موسولمان نه گهر پیاو که نوێژنه کمر بیت ئهوا نیکا که که باطله وه ئافره ته که ش نابیتته هه لائی له بهر فرموده کهی خوای گهره له باره ی ئافره ته مواهیده کان ﴿فان علمتموهن مؤمنات فلا ترجمهون إلى الکفار لاهن حل لهم ولا هم حل هن﴾ (المستحنة:)

دوو هه؛ نه گهر پیاره که نیکا حی بوکرا لهو ئافره ته پاشان دوا ی نه وه وازی له نوێژکردن هینا ئهوا نکا که کهی به تان ده بیتموه ئافره ته که ش نابیتته . هه لائی له بهر نهو نایه ته ی پیشوو که با سمان کرد به پئی نهو وورده کاریو ته فصیلی به که زانراوه له لای زانایان له نژیوان نهو ی که دوخ له ی پئی کرد بیته یاخود نا ...

سئ یهه؛ نهو پیاره ی که نوێژ نا کات نه گهر هه رچه یوانیک سمر بپریت نهوا نابیت بخوریت چونکه حرامه ، به لام نه گهر یهودیه ک یاخود گارویک (مه سحیی) هه یوانیک سمر بپریت هه لاله خورده نه که ی بو ئیمه ، به م شنیوه یه په نا به خوا سمر برینه که ی پیستر ده بیته له سمر برینی جوله کهر گاور .

چوار هه؛ بو نوێژنه کمر نی یه که بچیتته ناو مه کهو حهره مه کانی حرامه ئی له بهر فرموده ی خوای گهره : ﴿یا ایها الذین آمنوا إنما المشرکون نجس فلا یقرءوا المسجد الحرام بعد عامهم هذا﴾ .

پینجه هه؛ نه گهر هه ریه کی که له خزم نزیکه کانی بمرئ نوێژ نه کمر میراتی پئی ناگات . نه گهر پیارنک مرد نوێژ کهر بوو کورنکی نوێژنه کمری هه بوو وه

ناموزایهکی دوری هه بوو (واته: راستهوخۆ نه بیته) به لام نوێژ کمر بیته ؟ کامیان وهرهسهی ئەم پیاوه مردووهیه ؟ دیاره ناموزاکهی نهک کورهکهی چونکه پیغه مبهری خوا (ﷺ) له فرموده ی ئوسامه دا ده فرموویت: « لایرث المسلم الکافر و الکافر المسلم »^(۷۸) واته: موسولمان نابیته وهرهسهی کافرو کافریش نابیته وهرهسهی موسولمان . وه فرموده یهکی تری پیغه مبهری (ﷺ): « الحقوا الفرائض باهلها فما بقى فلاولى رجل ذکره »^(۷۹) واته:

شه شه ۱: نوێژنه کمر نه گمر بمریت نابیته بشۆردریت و کلن بکریت وه نابیته نوێژی له سهر بکرئ نابیته له قه برسانی موسولمانانیش دا بنیژریت . ئەهی چیان ئی بکهین ؟ ئەیه یه دهشتایه یهک و چانیکی بۆ هه لده که نین و به جله کانی خویه ره بنیژریت له بهر نه وهی حورمه تی نی یه له بهر نه وه نابیته بۆ هه یچ که سه ی که یه کیکی ئی بمرئ نوێژ نه کمر بیته و بیداته ده ست موسولمانا بۆ نه وهی نوێژی له سهر بکه ن .

شه شه ۲: نوێژنه کمر چه شرده کمریت له روژی قیامه ت دا له گه ل فیرعه ون و هاما ن و قارون و ئوبه ی کوپی خه لف ، هه موو سه رکرده کانی کوفر - په نا به خوا - نا چینه به هه شه ت بۆ هه یچ که سه یگیش نی یه له نه هله که ی که ده و عای بۆ بکات که خوای ره حمی پی بکات و ئی خو ش بیته . چونکه کافره و شایه نی نی یه له سهر فرموده ی خوای گه ره : « ماکان للنبی والذین آمنوا ان یستغفروا للمشرکین ولو کانوا اولی قری من بعد ماتین له انهم اصحاب الجحیم » .. واته: بۆ پیغه مبهرو موسولمانان نی یه داوای ئی خو ش بوون بکه ن بۆ موشریکه کان له کاتیک دا بۆیان روون بووه ته وه که نه مان نه هلی دۆزه خن .

(۷۸) بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه .

(۷۹) بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردوه .

براکه مەسەلەکه زۆر ترسناکه ، بەلام ئەفسوس زۆر کەس تەمبەلی و گالتەیی بەواجبی مۆیژ دیت ئەمرەکی بەساکاری وەرگر توو و لەلای دەیانەهێڵیتەرە لەناو مألدا لەکاتینکدا نوێژ ناکات و گالتەیی پێ دەکات براکەم جائیز نییە .

ئەمەبوو حوکمی ئەو کەسە کە نوێژ ناکات پیادیت یان ئافەرەت ئەو ئەو کەسە کە نوێژ ناکەیت یاخود تەمبەلی دەکەیت فریای ئەوکاتانە کەرە بیت هیشتا لەژیانتا ماوە بەکردهوی چاکە نوێژکردن بەسەری بەرە چونکە نازانی چەندە لەتەمەنت ماوە سالانیک یاخود چەندمانگیک یاخود رۆژانیک یان چەند سائەتەختیک کەلە علمی خوادا بۆت دانراوە بەرەدەوامیش فەرموودەکی خوای پەروردگار تەبەت بەدەفەر مویژ: ﴿إِنَّهُ مِنْ يَأْتِ رَبِّهِ جَرْمًا فَإِنْ لَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ آيَاتٍ لَتَكْفُرْنَ﴾ (طه: ٧٤) .. واتە: هەرکەسێک بچیتە بارهگای خوداو تاوانبار بیت ئەو جەهەنم شوینیەتی نەتێیدا ئەمری و نەتێیدا دەژی و یان دەفەر مویژ: ﴿قَامَا مِنْ طَغٰی وَاثَرِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا اِنَّ الْجَحِيْمَ هِيَ الْمَاوٰی﴾ (النارعات:) .. واتە: نازی هەرکەسێک تاوان بکات و زۆلم بکات ژیانی دنیا هەلبژێریت بەسەر قیامەتدا ئەو جەهەنم شوین و مەئوایەتی .

خوای گەرە سەرکەوتوی بکات بۆ هەموو کردەوێکی چاکە هەموو رۆژەکانی ژیاانتیش تاسوودە بکات و لەژێر سێبەری شەریعەتی ئیسلام دا بێبە زانیاری و کردەرە پێ کردنی و بانگ کردن بۆ شەریعەتەکی .

خوای گەرەش زانیایە

وصل الله على نبينا وعلى آله وصحبه وسلم

نیواری یەك شەممە

١٩٩٩/٤/١١

ناوه رۆك

لابه ره	بابه ت
٤	پیشه کی
٥	پیشه کی به ک دمر باره ی نوێژ
٩	تامه زرویی نوێژ
١٤	نوێژ کردن به کۆمه ل
٢٤	وهستان له بهرده م خوای گه و ره
٣٠	نوێژی چیشه نگا و
٣١	ترسانی پیشینان
٣٩	خه لگیش له نوێژدا له پینج مه رته به و پله دان
٤٣	حوکمی نوێژ نه که ر

محمد داود